

Rudolf Steiner
MYSTERIJNÍ DRAMATA

Brána zasvěcení
Zkouška duše
Strážce prahu
Probuzení duší

Mysterijní dramata Rudolfa Steinera jsou určena především pro divadlo, ale mohou se také vnímat jako básnické literární dílo. Jsou to duševní obrazy, jejichž drama nespočívá v zevních divadelních gestech a běžných hereckých pocitech. Divadlo je přijímá jako imaginativní znázornění dějů ve světě, který sám o sobě není nijak divadelní. Co zde vidíme, není hra, ale skutečná bolest a radost, skutečné umírání a zrození v duševně-duchové oblasti. Realistické divadlo v dnešním pojetí by tedy pro takové znázornění nemohlo mít slov, protože dnešní slova nejsou skutečnostími.

- Pro tato dramata se budovalo před více než sedmdesáti lety Goetheanum ve švýcarském Dornachu. A když z velkého jeviště jeho druhé stavby ještě i dnes slyšíme slova, vnímáme těmito slovy to, co herci prožívají ve své duši. Co vidíme na jevišti, je vlastně iluze; tyto duševní obrazy jsou ve skutečnosti jen v duších herců a diváků. Tak může také čtenář číst tato dramata jen jako současně jeden z těch, kteří se v nich probíjejí utrpením, překážkami a zvraty k svému životnímu cíli. Potom však může nastat zvláštní chvíle, kdy slova před duševním zrakem zmizí, podobně jako zmizí vzduch, když se jím díváme v noci ke hvězdám. Vidíme drama, které se odvíjí mezi nebem a Zemí. - Protože jsou to slova "odposlouchaná z duchového světa", je nemožné překládat je do jiného jazyka. V jiném jazyce než v němčině musela by tato dramata nabýt zcela jiné podoby. Tak může být tento překlad jen nástinem myšlenkového obsahu, nemůže však podat původní nádheru uměleckou, pouze ji nanejvýš nedokonale naznačit.

Překladatel
Otakar Hudeček

BRÁNA ZASVĚCENÍ
(INICIACE)

Rosikruciánské mystérium
zpracované
Rudolfem Steinerem

**(Sepsáno roku 1910, poprvé uvedeno v Mnichově 15. srpna 1910
původní název: Die Pforte der Einweihung.)**

OSOBY

a) přede hry a mezihry:

Sofie

Estela

Dvě děti

b) mystéria:

Jan Thomasius

Maria

Benedictus

Theodosius, jehož praobraz se během hry vyjeví jako duch lásky

Romanus, jehož praobraz se během hry vyjeví jako duch činné síly

Retardus, působící jako duch

German, jehož praobraz se během hry vyjeví jako duch mozku Země

Helena, jejíž praobraz se během hry vyjeví jako Lucifer

Filia, přítelkyně Marie, jejichž praobrazy se během hry vyjevují jako

Astrid, duševní síly Marie

Luna,

Profesor Capesius

Doktor Strader

Felix Balde, který se jeví jako nositel ducha přírody

Baldova žena

Druhá Maria, jejíž praobraz se během hry vyjeví jako duše lásky

Teodora, věštkyně

Ahriman, myšlen působící jen jako duše

Duch živlů, myšlen jen jako duch

Dítě, jehož praobraz se během hry vyjeví jako mladá duše.

PŘEDEHRA

Světnice paní Sofie, držaná ve žlutočerveném barevném tónu. Sofie se svými dvěma dětmi, chlapcem a děvčetem, pak Estela.

Zpívání dětí: *(Sofie doprovází na klavíru):*

Světlo slunce zaplavuje
dálky prostoru,
zpěvy ptáků zaznívají
pláněmi vzduchu,
požehnání rostlin klíčí
z podstaty Země,
a duše lidí stoupají
v pocitech díků
k duchovým bytostem světa.

Sofie: A nyní jděte, děti, do vaší světnice a přemýšlejte o slovech, která jsme právě nacvičili.
(Sofie doprovází děti ven, vstupuje Estela.)

Estela: Zdravím tě, má milá Sofie. Snad tě neruším.

Sofie: Nerušíš, má dobrá Estelo. Srdečně tě vítám.

(Vybízí Estelu, aby se posadila a sedne si sama.)

- Estela:** Máš dobré zprávy od svého muže?
- Sofie:** Velice dobré. Píše mně, že kongres psychologů ho zajímá, přestože způsob, jak se pojednává o některých závažných otázkách, je málo oslovující. Jeho však jako duševního badatele zajímá právě to, jak si lidé určitým druhem duchovní krátkozrakosti znemožňují volný výhled k vlastním tajemstvím.
- Estela:** Měl přece v úmyslu sám promluvit o důležitém tématu, není-liž pravda?
- Sofie:** Ano, o tématu, které jemu i mně připadá velmi důležité. Nějaký účinek si ovšem, s ohledem k vědeckým druhům představ účastníků kongresu, ze svých rozborů neslibuje.
- Estela:** Přivádí mě k tobě přání, má milá Sofie. Nemohli bychom tento večer strávit společně? Dnes se uvádí hra "Vydědenci těla a duše", a nemohla bys mně udělat větší radost, než kdybys chtěla navštívit to představení se mnou.
- Sofie:** Vypadlo ti z paměti, milá Estelo, že dnes večer je právě pro samu naši společnost představení, na něž jsme se už delší dobu připravovali.
- Estela:** Ach ano, na to jsem zapoměla. Tak ráda bych byla prožila tento večer se starou přítelkyní. Těšila jsem se z celého srdce, že po tvém boku se budu dívat v hluboké spodiny našeho současného života. - Ale tvůj mně tolik cizí ideový svět zničí ještě i ten poslední zbytek krásných pout spojujících naše srdce z těch dob, kdy jsme spolu seděly ve školní lavici.
- Sofie:** Tos mi říkala už často; muselas mně však vždy dát zapravdu, že naše mínění nemusela stavět žádnou přehradu mezi city, které od společně prožitého mládí žijí v každé z nás pro druhou.
- Estela:** To je pravda, říkávala jsem to často. Ale přesto ve mně vždy procítá trpkost, když musím vidět, jak se každým rokem tvé pocity stále víc odcizují všemu, co se mi v životě zdá být cenné.
- Sofie:** Mnoho bychom si mohli být navzájem právě tím, že v tom, k čemu nás vedly naše různé vlohy, se budeme oboustranně uznávat.
- Estela:** Ach, často si dávám říkat svým rozumem, že v tom máš pravdu. A přece je ve mně něco, co se tvému způsobu pojmání života vzpírá.
- Sofie:** Přiznej si jednou docela vážně, že tím ode mne vlastně žádáš zapření nejvnitřnějšího jádra mé bytosti.
- Estela:** Ano, chtěla jsem také to vše ponechat v platnosti, kdyby jen nebylo

jedné věci. Mohu si docela dobře myslet, že se lidé různých způsobů představování setkávají v plné citové sympatii. Tvé ideové zaměření tě však formálně vnitřně zavazuje k jistému vypínání. Druzí lidé mohou docela dobře být k sobě navzájem tak, že o svých náhledech uvažují jako o podmíněných různými možnými stanovisky, jež stojí vedle sebe rovnoprávně. Ale tvé nazírání se staví proti všem ostatním jako hlubší. V těch ostatních spatřuje jen výrony podřadného lidského stupně vývoje

Sofie: Z toho, o čem jsme tak často mluvili, mohla bys však vědět, že moji přívrženci přece nepoměřují hodnotu člověka v nejhlubší podstatě podle jeho mínění a jeho vědění. A i když své ideje považujeme za něco, bez čeho je živé pojmání všeho ostatního života bez pravého základu, tak přesto se jak jen možno vážně namáháme člověka nepřeceňovat proto, že se smí učinit nástrojem právě našeho životního obsahu.

Estela: To všechno se zdá být pěkně řečeno. Ale nedůvěru mně to vzít nechce. Neboť nemohu se uzavírat před tím, že světový názor, který si připisuje bezpodmínečnou hloubku, musí vést jen oklikou předstírané hloubky k jisté povrchnosti. Jsi pro mě příliš milá přítelkyně, než abych ti mohla přijít s poukázáním na některé z tvých přívrženců, kteří přísahají na vaše ideje a dávají se vidět v duchovní pýše nejhoršího druhu, přestože z každého jejich slova a celého chování mluví prázdnota a banalita jejich duše. A také ani to ti nechci připomínat, jak právě mnozí z vašich stoupenců se ukazují otupělí a bezcitní k svým bližním. Tvá velká duše se jistě nikdy nemohla vyhnout tomu, co už prostě vyžaduje běžný život od každého člověka, který musí být v pravém smyslu označován jako dobrý. Ale právě, že mě dnes necháváš samotnou tam, kde mluví ryzí umělecký život, to mně ukazuje i u tebe, že vaše ideje přece jen vyvíjejí před tímto životem - promiň to slovo - určitou povrchnost.

Sofie: A v čem je ta povrchnost?

Estela: Měla bys přece vědět, když mě tak dlouho znáš, jak jsem se vytrhovala ze způsobu života, který den za dnem se jen žene za tím, co předpisuje obyčej a banální mínění. Snažila jsem se poznat, proč tolik lidí zdánlivě nezaslouženě musí trpět. Usilovala jsem přiblížit se spodinám a výšinám života. Tázala jsem se také věd, pokud jsou mi přístupné, abych získala různá vysvětlení. - Držme se tedy jednoho bodu, který se nám právě tímto okamžikem nabízí. Uvědomila jsem si, čím je pravé umění. Domnívám se rozumět tomu, jak umění uchopuje podstatu života a staví před naši duši pravdivou vyšší skutečnost. Myslím, že pociťuji tep doby, když dávám na sebe působit takovému umění. A já se hrozím, když si mám teď pomyslet, že ty, má milá Sofie, dáváš před zájmem na živém umění přednost něčemu, co se mi nezdá být přece ničím jiným, než čím je odbytý poučně-alegorický způsob, pozorující loutková schémata místo živých lidí a obdivující symbolické děje vzdálené všemu, co se v životě denně obrací k našemu soucitu, k

naší činné účasti.

Sofie: Má milá Estelo, ty právě nechceš pochopit, že tam, kde ty vidíš jen vymudrované myšlenky, tam teprve může být nejbohatší život. A že mohou být lidé, kteří tvou živou skutečnost pak musí označit za chudou, když není naplněna tím, z čeho vlastně vyvěrá. Na mých slovech ti může leccos znít drsně. Naše přátelství však vyžaduje nelíčenou upřímnost. Ty znáš, jak mnohé z toho, čemu se říká duch, je pouze nositelem vědění; máš jen vědomí o myšlenkové stránce ducha. Na živého tvůrčího ducha, který elementární silou utváří lidi, jako zárodečné síly v přírodě utvářejí bytosti, na toho přistoupit nechceš. Stejně jako mnozí nazýváš např. v umění to naivním a původním, co v mém pojetí zapírá ducha. Náš způsob pojetí světa sjednocuje však plně vědomou svobodu se silou naivního vývoje. Vědomě do sebe přijímáme, co je naivní, ale tím to nijak neoloupíme o svěžest, plnost a původnost. Domníváš se, že o lidském charakteru se může jen přemýšlet, kdežto on sám se musí formovat takřka sám od sebe. Nechceš nahlédnout, jak se myšlenka vnořuje do tvůrčího ducha, dotýká se prapůvodního zřídla bytí a odhaluje se jako sám zárodek tvoření. - Stejně jako síly semene nepoučují rostlinu, jak má růst, nýbrž se v ní prokazují jako živá podstata, tak ani naše ideje nepoučují: tyto ideje se rozlévají jako život zaněcující, život darující do naší bytosti. Vděčím ideám, které se mi zpřístupnily, za všechno, co mi zjevilo život jako plný smyslu. Nejen za odvahu jim vděčím, ale také za náhled a sílu, které mně dávají naději, že ze svých dětí udělám lidi nejen v tradovaném smyslu práce schopné a potřebné pro zevní život, nýbrž budou zároveň nést v duši vnitřní klid a uspokojení. Abych neupadla do všeho možného, chci ti jen ještě říci toto: mám za to, že sny, které sdílíš s tak mnohými, mohou se uskutečnit jen tehdy, když se lidem podaří to, co nazývají skutečností a životem, navázat na hlubší zkušenosti, jež tys tak často nazvala fantaziemi a blouzněním. Může se ti zdát podivné, když se ti přiznám, že tak mnohé, co ti připadá jako pravé umění, pociťuji jen jako neplodnou kritiku života. Vždyť žádný hlad se neutiší, žádná slza nevysuší, žádný zdroj zchátralosti se nespátří, když se na prknech ukáže pouze zevní stránka hladu, uslzených tváří nebo zchátralých lidí. Jak se to obvykle ukazuje, je pravým hlubinám života a souvislostem bytostí nevýslovně vzdáleno.

Estela: Když tak mluvíš, nejsi mně snad nesrozumitelná, jen mi ukazuješ, že chceš přesto právě raději tonout ve fantaziích, než nahlédnout pravdu života. Na těchto cestách se přece jen rozcházíme. - Dnes večer se musím své přítelkyně vzdát. *(Vstává.)* Musím tě teď opustit; myslím, že i tak zůstáváme starými přítelkyněmi.

Sofie: Musíme jimi skutečně zůstat.
*(Při posledních slovech doprovází Sofie přítelkyni ke dveřím.
Opona padá.)*

PRVNÍ OBRAZ

Světnice v růžovém základním tónu, napravo, myšleno od diváka, dveře k shromažďovací síni, osoby postupně vycházejí z této síně; každá z nich se ještě nějakou chvíli zdrží ve světnici. Za tohoto zdržení se osoby vyslovují o ledačem, co se v nich podnítilo řečí vyslechnutou ve shromažďovací síni. Maria a Jan přicházejí nejprve, pak přistupují jiní. Proslovená řeč je už nějakou dobu skončena, a následující řeči jsou pokračováním rozmluv, které ty osoby vedly už ve shromažďovací síni.

Maria: Jak se mě to dotýká můj příteli,
že tě vidím vadnout na duchu i na duši.
A také krásný svazek musím vidět neplodný,
který nás už deset roků spojuje.
I tato obsažná hodina,
v níž jsme tak mnohé mohli vyslechnout,
co vnáší světlo v temné hloubky duševní,
tobě přinesla jen stíny.
Mohla jsem po nejednom slově,
promluveném právě naším řečníkem,
společně cítit ve svém srdci,
jak hluboce tě to zraňuje.

-

Kdysi jsem se do tvých očí dívala:
ty oči zračily jen radost
z podstaty všech věcí,
a tvoje duše zachycovala
v krásou naplněných obrazech,
co světlo sluneční a vzduch,
zaplavující tělesa
a zjevující záhady bytí,
v prchavých okamžicích malují.
Povolná ještě nebyla tvá ruka,
a v drsné nádheře barev
nedovedla ještě ztělesnit,
co živě vznášelo se před tvou duší.
Vždyť v mém srdci i tvém
žila nádherná víra,
že budoucnost ti jistě musí přinést
umění ruky k radosti duše,
tak hluboce vnitřně rozlité
v základy dění.
A co tak obdivně z podstaty bytí
zjevuje pátravá síla ducha,
to bude vlévat duševní slast
do lidských srdcí
z výtvorů tvého umění:
tak jsme si v těch dobách mysleli.
Budoucí spása v zrcadle nejvyšší krásy,
která pramení z tvé dovednosti:
tak si má duše malovala cíl duše tvé.
A teď jakoby uhasla

v tvém nitru všechna síla,
jako mrtvá je tvá radost tvoření,
téměř ochromena zdá se paže,
která před lety mladistvě svěže
mocně svým štětcem vládla.

Jan Thomasius: Tak tomu bohužel je.

Cítím jakoby zmizel
dřívější duševní oheň.
A jen tupě pohlíží mé oko
k jasnému lesku věcí
ozářených slunečním světlem.
Skoro bez citu zůstává mé srdce,
když měnlivá nálada vzduchu
proklouzává mým okolím.
Ruka se ani nepohne,
aby nutila do trvalé přítomnosti,
co síly elementů jen letmo kouzlí
před mými smysly ze základů bytí.
Už více mi radostně neprýští,
co by mě podnítilo k tvoření.
A tupost se šíří celým mým životem.

Maria:

Toho musím hluboce želet,
že cos takového ti roste ze všeho,
co pro mě je tím nejvyšším,
co je mi prouděním svatého života.
Ó příteli, v té proměnlivé hře,
již lidé nazývají jsoucnem,
věčný duchovní život se skrývá.
A v tom životě každá duše tká.
Ja se cítím v duchových silách
působících jako v hlubinách moře,
a vidím životy lidí
jako vlnivé čerení na povrchu vod.
Cítím se zajedno se vším smyslem života,
po němž lidé neustále prahnou,
a který mně jen připadá
zjevováním vlastní bytosti.
Viděla jsem, jak často se spojoval
s duševním jádrem některého člověka,
aby ho pozvedl co nejvýše,
jak si jen srdce může vyprosít.
Leč jak žije ten smysl života ve mně,
tu jako zlé ovoce se osvědčuje,
pokud se má bytost stýká
s bytostí člověka jiného.
Tento můj osud se zračí i ve všem,
co sama jsem chtěla dát tobě,
který ses v lásce ke mně blížil.
Po mém boku jsi chtěl
zdatně kráčet cestami,
jež měly tě vést k citlivému tvoření.

Jan:

A co se stalo teď?
Co se mi jeví jako nejčistší život
v pravdivé jeho vlastní podstatě,
pro tvého ducha to byla smrt.
Takové to je.
Co nese tvou duši
do světlých výšin nebes,
prožívám-li to s tebou já,
chce mě to svrhnout
v temné hlubiny smrti.
Když v počátcích našeho přátelství
vedlas mě k onomu zjevení
světlo šířícímu ve tmách,
do nichž bez vědomého žití
každou noc vstupuje duše lidská;
v nichž také putuje
bloudící bytost člověka,
když posmrtná noc posmívat se zdá
pravdivému smyslu žití;
a když jsi mně ukázala pravdu
opětného návratu života, -
tu jsem si mohl myslet,
že budu vyrůstat
k pravému duchovému člověku.
A zdálo se mi jisté,
že bystrost umělcova oka
a jistota všeho uměleckého tvoření
teprve mi budou rozkvétat
tvého ohně ušlechtilou silou.
Dal jsem tomu ohni na sebe působit,
a ten mě oloupil
o vzájemné prolínání duševních sil;
všechnu víru ve svět
nelítostně vytlačil mi ze srdce.
A teď jsem se dostal až k tomu,
že je mi nejasné,
mám-li pochybovat, či věřit
onomu zjevení z duchových světů.
A k tomu navíc postrádám sílu,
co v tobě zvěstuje krásu ducha,
abych to miloval.
Už po léta musím poznávat,
že způsob mého prožívání ducha
se mění v obraz opačný,
prostoupí-li způsob člověka jiného.
A také musím spatřovat,
jak blahodárnou je duchová síla,
vstoupí-li do lidských duší cestami jinými.
(Vstupuje Filia, Astrid a Luna.)
Je sice vyjadřována slovy,
ale ta slova se stávají silou

Maria:

a vedou lidský způsob myšlení
k světovým výšinám.
Vytvářejí radostnou náladu,
kde dříve žila mysl pochmurná;
jsou schopna přeměnit
těkavost ducha
v důstojně vážné citění;
dávají pevné ražení bytosti lidské,
a já jsem zcela uchopena
touto duchovou silou,
avšak musím pozorovat,
že bolesti a zpusťování
s sebou ta síla přináší,
když se z mého srdce vylévá
do srdcí jiných.

Filia: Byl to, jakoby celý chór
(Vstupuje profesor Capesius a doktor Strader.)
různých názorů a smýšlení
společně zazníval v kruhu,
který nás právě spojoval.
Harmonií bylo mnoho,
ale i nejedna drsná disonance.

Maria: Když slova mnoha lidí
takto se staví před duši,
pak je to, jakoby
tajuplně byl mezi tím
úplný praobraz člověka.
Členěný do mnoha duší
se ukazuje, jako jedno světlo
v duze se zjevuje
v mnoha barevných tónech

Capesius: Tak se tedy proputovalo lidstvo
v mnoha letech vážného úsilí
proměnlivou podstatou různých dob,
aby se stále pátralo po všem,
co žilo v duchu lidí,
jež chtěli zvěstovat důvody bytí
a dávat životní cíle svému konání.
Mělo se za to, že ve vlastní duši
je oživena vznešená moc myšlení
a mnohá osudová záhada.
Mohlo se mýnit, že pevné opory
všech úsudků se pocítují v nitru,
když tázavě se dere před duši
něco nově prožitého.
Kolísavou však se mi stává ta opora
u všeho, co jsem už dříve,
a zase také i v této hodině,

s podivem mohl vyslechnout
o tom zde pěstovaném druhu myšlení.
A kolísavou úplně se stává,
když pomyslím jak silný
účinek se prokazuje v životě
Tak mnohý den jsem s tím už strávil,
abych to odposlouchané ze záhad časů
vyjádřil slovy takovými,
jež mohou srdce uchopit a vzrušit.
A byl jsem už docela rád,
když i jen koutek nejmenší
v duševní bytosti svých posluchačů
jsem mohl plně rozehřát.
A mnohého jsem snad i dosáhl.
Na neúspěch stěžovat si nemohu.
Leč všechno působení toho druhu
mě mohlo jenom vésti
k uznání onoho názoru
tak milovaného a zdůrazňovaného
v říši čínorodých lidí:
že ve skutečném životě
jsou myšlenky jen bledým stínem.
Mohou sice oplodňovat
našeho žití tvořivé síly,
ale ty síly vytvářet
jim dáno není.
A dávno jsem se již vyrovnal
s oním výrokem skromným:
že působí-li jen vybledlé myšlenky,
ochabuje život a také vše,
co k životu se přidružuje.
A silněji než nejzralejší slova
s jejich uměním obsahové náplně
osvědčuje se v životě to,
co je darem přírody, nadání,
osvědčuje se osud.
Obrovské břemeno tradice
a múra tupých předsudků,
ty pokaždé utlačí sílu
i těch nejdokonalejších slov.
Co se však ukazuje zde,
dá lidem mého druhu dost přemýšlení.
Vysvětlitelným se nám zdá účinek,
kde přehřátý duch sektářský,
duše jen zaslepující,
po lidech se rozlévá.
Zde však není vidět z takového ducha nic.
Chce se mluvit k duši jenom rozumem.
A přesto: těmi slovy se tvoří
pravé životní síly
a mluví se k nejhlubšímu srdci.

A dokonce i říše chtění
je uchopena tím podivným Něčím,
které těm, kdo stejně jako já
šlapou ve starých kolejích,
jen jako bledé myšlení se jevit chce.
Jsem zcela neschopný
takové působení popírat;
já jenom nemohu
sám se mu odevzdat.
To vše ke mně mluví zcela zvláště:
Ne tak, jakoby na mně bylo,
že to, co prožívám, od sebe odvrhuji,
spíše mi skoro připadá,
jakoby to Něco nemohlo
můj způsob v sobě snést.

Strader:

Musím se v plném smyslu přiznat
k vašim slovům právě řečeným;
dokonce ještě ostřeji bych zdůraznil,
že všechno působení na duši,
které z idejí vidíme rozkvétat,
nijak nesmí rozhodovat o tom,
co ideje skrývají z hodnoty poznání.
Žije-li v našem myšlení
pravda a nebo omyl,
o tom jedině může soudit
výrok pravého vědění.
A nikdo by neměl vážně popírat,
že na úrovni takové zkoušky
v žádném případě nemůže být to,
co zde jen zdánlivě se jasně jeví
a nejvyšších záhad životních chce podat řešení.
Omamně mluví k lidskému duchu
a jenom vábí důvěřivé srdce člověka;
míní se, že se otvírá vstup do oblastí,
před nimiž bezradně a skromně
stojí přísné a rozvážlivé bádání.
Ale kdo v opravdové věrnosti
žije tomuto bádání,
tomu se sluší vyznat,
že vědět nemůže nikdo,
odkud se řinou prameny myšlení,
ani kde leží základy bytí.
I když je to přiznání pro duši tvrdé,
která až příliš ráda by vypátrala,
co je na druhé straně všeho vědění,
přesto každý pohled myslitele,
namáhá-li se dívat navenek
anebo směřuje pohledem do nitra,
mocně jeho duši vnucuje hranici vědění.
Když zapíráme rozum

a co nám poskytuje zkušenost,
pak upadneme v cosi bezedného.
A kdo by nedokázal vidět,
jak málo se chce vážně vpravit
do našeho způsobu myšlení to,
co jako nové zjevení se nám tu uplatňuje.
Věru není třeba mnoho ukazovat,
jak úplně se tomu nedostává,
co všemu myšlení je pevnou oporou
a propůjčuje smysl pro jistotu.
Tím novým zjevením mohou se srdce hřát;
myslitel v něm vidí jenom bludné sny.

Filia: Tak bude vždy mluvit
jen vědění vydobyté
rozumem a střízlivostí.
Jiného něco však musí duše mít,
má-li vůbec chovat k sobě víru
Vždy bude naslouchat slovům,
která jí mluví o duchu.
Co předtím mohla již vytušit temně,
snaží se, aby to pochopila.
Mluvit o něčem neznámém,
to může lákat myslitele,
ale lidská srdce nikdy.

Strader: Kolik v takové námitce vězí,
to mohu pocítit.
Dotýká se pouhých hloubalů,
kteří jen předou myšlenkové nitky
a ptají se, co vyplývá z toho či onoho,
co jako mínění si nejprv sami stvořili.
Mě se však dotknout nemůže.
Já jsem se neoddával myšlenkám,
že k tomu vedl zevní podnět.
Jako dítě jsem vyrůstal
v kruhu nábožných lidí
a viděl jsem zvyky
opájející mou mysl
oněmi obrazy nebeských říší,
které se prostému člověku
tak plné útěchy umějí vyprávět.
Ve své chlapecké duši
jsem prožíval nejopravdovější slasti,
když jsem tonul v pohlížení
k nejvyšším duchovým světům;
a modlení bylo mému srdci potřebou.
Pak jsem byl vychován v klášteře
a mými učiteli byli mnichové;
a mnichem abych se stal sám,
to bylo touhou mého nitra

a vřelé přání mých rodičů.
Stál jsem už před vysvěcením na kněze.
Z kláštera mě pak vypudila náhoda.
Leč této náhodě musím být povděčný;
neboť dávno byl mé duši
uloupen tichý mír,
když zachránila ji ta náhoda.
S mnohým jsem už byl obeznámen,
co do mnišského světa nepatří.
Ze spisů mně zapovězených
dostalo se mi přírodního poznání.
Tak jsem se učil znát novější bádání.
A vpravil jsem se do toho jen těžce.
Hledal jsem na tolikerých cestách.
Vskutku jsem nic nevymudroval,
co jako pravda se mi zjevilo.
V horoucích zápasech
jsem vytrhl ze svého ducha,
co jako dítěti mně dalo mír a štěstí.
Takovému srdci rozumím,
které po výšinách touží.
Ale když jsem poznal, že je snem,
co mi dávala duchovní nauka,
pak jsem musel najít jistou půdu,
jakou vytváří jen bádání a věda.

Luna:

Každý nechť podle svého rozumí,
kde je života cíl a jeho smysl.
Mně dozajista chybí všechna schopnost,
abych na vědě naší doby zkoušela,
co zde přijímám jako duchovní nauku.
Cítím však jasně ve svém srdci,
že bez ní by má duše odumřela,
jako bez krve by zemřít musely mé údy.
Vy, milý doktore, mluvíte mnoho,
abyste bojoval proti nám.
A co jste nám právě řekl
o vašich životních zápasech,
to propůjčuje váhu vašim slovům
také u takových lidí,
kteří jsou neschopni vaši řeč sledovat.
Jen se vždy musím sama sebe tázat,
(*Vstupuje Teodora*)
proč přímá mysl člověka
musí jakoby samozřejmými
nacházet slova o duchu,
která vždy uchopí s hřejivou účastí;
a ovane ji jenom chlad,
chce-li hledat duševní potravu
ze slov, jak nyní přicházejí od vás.

- Teodora:** Ačkoliv také já docela dobře
se musím cítit v tomto kruhu,
přec odcizené se mi ty řeči jeví,
které tu musím vyslechnout.
- Capesius:** Proč ta odcizenost?
- Teodora:** Sama to nedovedu říci.
Marie, vyslov to ty.
- Maria:** Přítelkyně nám často popisovala,
jak prapodivně se jí vedlo.
Cítila se jednoho dne jako proměněná.
A nikde nemohla najít porozumění.
Jen odcizením působila její bytost,
dokud nevstoupila do našich kruhů.
Ne, že bychom mohli pochopit,
co sama nesdílí se žádným člověkem;
naším způsobem myšlení však nabýváme
plné účasti i na něčem nezvyklém;
každý druh lidské bytosti
ponecháváme v jeho uplatnění.
V životě naší přítelkyně
se vyskytla chvíle,
kdy cítila, jak všechno zmizelo,
co patří k běhu jejího života.
Minulost v její duši jakoby uhasla.
A od nastalé této změny
vždy znovu se ta duševní nálada obnovuje.
Pokaždé trvá u ní jen krátce.
V ostatním životě je jako všichni lidé.
Ale když upadne do toho stavu,
téměř úplně se jí nedostává
daru vzpomínání.
Rovněž je jí odebrána síla zraku,
více potom cítí, co ji obklopuje.
Nevidí to.
Přitom její oči doutnají
ojedinělým světlem.
Zato se jí zjevují tvářnosti,
jež zpočátku byly snivé,
nyní tak nesmírně jasně,
že je nutno je chápat
jako předzvěst pozdější budoucnosti.
Vídávali jsme to u ní často.
- Capesius:** To je právě to,
co se mi v tomto kruhu
tak málo líbit chce:
že pověra se směšuje
s logikou a rozumem.

Tak tomu bylo všude,
kde se kráčelo těmito cestami.

Maria: Můžete-li takto mluvit,
pak vám ještě není známo,
jak se k těmto věcem stavíme.

Strader: Pokud jde o mne,
musím se otevřeně přiznat,
že je pro mě žádoucnější
slyšet zde o takovémto zjevení,
než o pochybných duchovních naukách.
Neboť i když mně chybí
řešení záhady takových snů,
přesto je vidím v jejich skutkové povaze.
Jenže není žádná možnost
vidět nějakou zkoušku
tohoto divného způsobu duchovního.

Maria: Taková snad zase přichází.
A skoro mi připadá
jakoby ta divná zvláštnost
právě teď se chtěla ukázat.

Teodora: Nutí mě to, abych mluvila:
Před mým duchem je obraz ve světelné záři
a z něho mi zaznívají slova;
cítím se v časech budoucích,
a mohu spatřovat lidi,
kteří teď ještě v životě nejsou.
Ti také vidí ten obraz
a také slyší ta slova,
a ta slova znějí:
Žili jste ve víře
a utěšování jste byli nadějí,
nyní utěšení buďte ve zření
a občerstvení buďte skrze mne.
Já jsem žil v duších,
které mě v sobě hledaly
pomocí slov mých poslů,
pomocí svých sil zbožnosti.
Spatřovali jste světlo smyslové
a v tvůrčí říši duchovou jste museli věřit.
Nyní vám byla vydobyta
krůpěj ušlechtilého daru zření;
ó, vycit'ujte ji ve vaší duši.

Z oné světelné záře
se vytrhuje lidská bytost.
A ke mně mluví:
Máš zvěstovati všem,

kteří ti chtějí naslouchat,
že jsi viděla,
co lidé ještě prožijí.
Žil jednou na zemi Kristus,
a následek tohoto života byl,
že on v duševní formě se vznáší
kolem budoucího vývoje lidí.
Sjednotil se s duchovou částí Země.
Vidět ho lidé ještě nemohli,
jak se ukazuje v této formě bytí,
neboť jejich bytosti chyběly duchovní oči,
které se mají ukázat až v budoucnu.
Leč blízko je ta budoucnost,
kdy tímto novým zřením
nadaný má být pozemský člověk.
Co kdysi spatřovaly smysly
za pozemské doby Kristovy,
to budou spatřovati duše,
až brzy se naplní čas.
(*Odchází.*)

Maria: Toto je poprvé,
že se tak dává před mnoha lidmi,
jinak ji to nutilo jen tehdy,
když byli přítomni dva nebo tři.

Capesius: Zdá se přece jen podivné,
že jako na rozkaz a podle potřeby
se cítila nucena k tomuto zjevení.

Maria: To může tak připadat.
My však její způsob známe.
Když chtěla v této chvíli
hlas svého nitra
seslat do vašich duší,
pak to nebylo z jiného důvodu,
nežli že směřovati k vám
chtěl zdroj tohoto hlasu.

Capesius: Dověděli jsme se,
že o tom budoucím nadání,
o němž mluvila jako ve snách,
také už často referoval muž,
o němž nám bylo řečeno,
že je duší tohoto kruhu.
Nebylo by možné, že od něho
pochází obsah její řeči,
a od ní jen způsob, jak to podala?

Maria: Kdyby tak se měla tato věc,
nebyla by pro nás důležitá.

Skutkovou podstatu jsme však zkoumali.
Přítečkyně vřbec neznala
řeči našeho vůdce,
než vstoupila do našeho kruhu.
A také nikdo z nás
nic o ní předtím neslyšel.

Capesius: Pak tedy vidíme skutkovou podstatu,
jaké se často vytvářejí
proti zákonu přírody,
a mohou platit jen jako chorobné.
Rozhodovat o záhadách života
může jen zdravé myšlení
a co pochází z bdělých smyslových orgánů.

Strader: Před námi je však jistá skutková podstata;
a je nesporně závažné,
co se nám právě řeklo:
člověk by mohl být donucen
- i když vše ostatní zamítne -
myslet na přenášení idejí
pomocí duševní síly.

Astrid: Ach, kdybyste jen vstoupili na onu půdu,
které se chce vyhnout vaše myšlení!
Roztát by musel jako sníh na slunci
ten blud, v němž cize a podivně,
dokonce chorobně se jeví to,
co způsob takových lidí nám zjevuje.
Je to sice významné, ale nic zvláštního.
Vždyť tento zázrak se mi chce malý zdát,
když pozoruji těch tisíce zázraků,
které mě denně obklopují.

Capesius: Je přece něco jiného
poznávat, co se všude nachází,
a jiné je, co se tu ukazuje nám.

Strader: Mluvit o duchu
je teprve nutné,
když se nám ukazují věci,
jež nejsou zahrnuty v okruhu
pevně uzavřeném naší vědou.

Astrid:
Jasně světlo sluneční
třpytící se v ranní rose,
(*Vstupuje Felix Balde.*)
pramen tryskající ze skály,
hřmění dunící z mračen,
to všechno mluví řečí ducha,

kterou jsem chtěla poznávat.
Z ní se může její smysl a moc
spatřit ve vašem bádání
jen ve slabounkém odlesku.
Našla jsem své duševní štěstí,
když způsob té řeči mi vnikl do srdce,
což mi mohla jen dopřát
lidská slova a duchovní nauka.

Felix Balde: To byla správná slova.

Maria: Chce se mi říci,
jak velmi se mé srdce raduje
(*Objevuje se Baldova žena.*)
že poprvé u nás vidím muže,
o němž tak mnohé je mi známo,
co ve mně vyvolává přání,
abych jej tu vídala co nejčastěji.

Felix Balde: Je pro mě nezvyklé
stýkati se s mnoha lidmi;
a nejen nezvyklé.

Baldova žena:
Ach ano, to je už jeho způsob;
přivádí nás do úplné samoty.
Rok za rokem slyšíme sotva víc,
než co sami promluvíme.
A kdyby tento milý člověk
(*Ukáže na Capesia.*)
nepřišel někdy do našeho domku,
sotva bychom věděli,
že lidé žijí ještě mimo nás.
A kdyby onen muž,
který před chvílí promluvil v tom sále
a svými krásnými slovy
nás tak silně uchvátil,
častěji se nesetkal s mým Felixem,
když ten obstarává svůj obchod,
nic byste nevěděli
o nás lidech zapadlých.

Maria: A profesor k vám chodí?

Capesius: Zajisté, a mohu říci,
že jsem této dobré paní
zavázán nejhlubšími díky.
Ta mi bohatě daruje,
co jinak žádný nemůže mi dát.

Maria: A jakého druhu jsou její dary?

- Capesius:** Musím se dotknout něčeho,
mám-li už o tom vyprávět,
co vpravdě divnější mně připadá,
než cokoliv, co jsem zde vyslechl,
protože to víc k mé duši mluví.
Sotva bych mohl na jiném místě
vypravit ze svých úst slova,
jak snadnými se mi stávají zde.
Mé duši přicházejí chvíle,
kdy se cítí jako vyždímána a prázdná.
Je mi pak, jakoby pramen vědění
ve mně se vyčerpal;
jakobych nemohl najít slovo,
které by stálo za to,
aby se mu naslouchalo.
Cítím-li takovou vyprahlost ducha,
pak prchám ve svěží tichou samotu
těchto zde dobrých lidí.
A paní Felicie vypráví
v podivuhodných obrazech
o bytostech bydlících v krajině snění,
které v pohádkových říších
vedou rozmanitý život.
Tón tohoto vyprávění
je na způsob bájí starých časů.
Neptám se, odkud svá slova má.
Jen jedno je mi pak jasné,
jak mé duši přitéká nový život
a jak je odčarováno
všechno mé duševní ochromení.
- Maria:** Zvěstovat něco tak velkého
o umění této manželky,
harmonicky nejkrásněji
se připojuje ke všemu,
co Benedictus řekl u svého přítele
o skytých zřídlech vědění.
- Felix Balde:** Ten, kdo právě před chvílí zde mluvil,
(ve dveřích se objevuje Benedictus)
jakoby ve světových prostorách
a ve věčnostech prodléval jen jeho duch,
opravdu nemá důvodu
tolik mluvit o mé prostoduchosti.
- Benedictus:** Mýlíte se, můj příteli, z vašich slov
každé má pro mě nevýslovnou cenu.
- Felix Balde:** Byla to jenom všetečnost,
pud k povídání u mě,

když jste mi často prokázal tu čest
jít vedle vás po našich cestách horami.
Jen proto, že jste mi skrýval,
kolik sám toho víte,
odvažoval jsem se mluvit. -
Ale náš čas už vypršel,
ještě dalekou cestu máme
k našemu tichému domovu.

Baldova žena: Bylo mi pravou útěchou,
že jsem zas jednou byla u lidí.
To hned tak brzy nebude. -
Felix je neschopen jiného života
než toho v těch jeho horách.
(*Felix a jeho žena odcházejí.*)

Benedictus: Paní ma jistě pravdu,
ten zase tak brzy nepřijde.
Dalo už mnoho námahy
dostati ho sem tentokrát.
A přesto se nemůže hledat
příčina u něho,
že nikdo o něm neví.

Capesius: Mně připadá jen jako podivín.
V nejedné u něho strávené hodině
jsem shledal, že je hovorný.
Vždy mně však byly temné
jeho podivné řeči,
v nichž přinášel na světlo,
co sám se domnívá vědět.
Mluví o slunečních bytostech
přebývajících v kamenech,
o démonech měsíčních,
kteří dílo těch bytostí ruší,
nebo o smyslu čísel u rostlin.
A kdo ho slyší, ten v jeho slovech
nadlouho nějaký smysl neuchová.

Benedictus: Člověk může také cítit,
jakoby v těch slovech se chtěly zjevovat
v pravdě svého bytí přírodní síly.
(*Benedictus odchází.*)

Strader: Já už tuším,
že přijdou špatné dny
do mého života!
Od té doby,
kdy v osamocenosti kláštera
se mi dostalo zpráv o vědě,
jež mě hrozně zasáhla v nejhlubší duši,

žádný zážitek se mi tak nepřiblížil,
jako tento s tou věstkyní.

Capesius: Co tu má působit otrěsně,
nedovedu si představit.
Bojím se, milý příteli,
že ztrácíte-li jistotou zde,
pak brzy se vám zahalí
do temných pochyb všechno.

Strader: Strach z takových pochybností
mě trýzní mnohé hodiny.
O věšteckých vlohách u sebe
jinak nevím ničeho;
často však, když záhadné otázky mě trýzní,
pak strašně mi vystupuje z temných hlubin ducha
úděsná bytost snová před duchovním okem.
Těžce doléhá na moji duši
a hrozně také v drápech srdce svírá
a z mé bytosti takto mluví:
Nepřekonaš-li mě
svými tupými zbraněmi myslitele,
pak nejsi ničím víc,
nežli jen svého bludu prchavým preludem.

Theodosius: *(který vstoupil již dříve)*
Takový je osud všech lidí,
kteří jen myšlením se přibližují světu.
Hlas ducha žije v našem nitru.
Nemáme moci proniknouti rouškou
šířící se před našimi smysly.
Myšlení přináší vědění jen toho,
co plynutím času mizí.
Co věčné je a duchovní,
jen v lidském nitru dá se najít.

Strader: Mají-li plody zbožné víry
přinést pro duši uklidnění,
pak může na takových cestách
duše soběstačně putovat.
Ale síla pravého vědění
na této stezce nerozkvete.

Theodosius: Jenže nejsou jiné cesty ke zrodu
(Vstupuje Romanus a German.)
pravého vědění o duchu v srdci lidském.
Pýcha však může svádět k tomu,
(Helena vstupuje.)
že pravdivé cítění duše
se přetvořuje v preludy
a může si malovat zření tam,

kde se jen krása víry sluší!
Ze všeho toho, co jsme zde
tak plné ducha mohli vyslechnout,
jen jedno platí v pravé lidské mysli:
aby se duše cítila jak doma
jen v říši duchů.

Druhá Maria: *(která vstoupila s Theodosiem)*
Dokud cítí člověk naléhání
k tomu, aby jen mluvil,
může s obsahem té řeči vystačit.
V plném životě však s celým jeho úsilím,
s jeho touhou po štěstí a jeho nářkem,
je třeba podávat duším
potravu docela jinou.
Mě vedl vnitřní pud,
abych zbytek svého života,
ještě mi prisouzeného,
věnovala lidem
uvrženým dráhou osudu
v nesnáze a strasti.
A častěji jsem byla nucena
mírnit bolesti v duších,
než utrpení na tělech.
Na mnoha cestách jsem cítila
až příliš bezmocnost své vůle;
vždy musím načerpat
novou sílu z onoho bohatství,
které zde prýští z duchových pramenů.
Hřejivě zázračná síla slov,
která zde slyším,
vlévá se do mých rukou
a jako balzám proudí dál,
dotýká se ruky stíženého žalem.
Mění se na rtech mých
v pravá slova útěchy
pro srdce prorývaná bolestí.
Po původu těch slov se neptám.
Nahlížím jejich pravdu,
když žijící darují mně život.
A zřetelně každého dne vidím,
jak sílu nedává jim to,
co slabá moc mé vůle svede,
ale jak denně nově ztvárňují mne samu.

Capesius: Což není dosti lidí,
kteří bez tohoto zjevení
tvoří nevýslovné dobro?

Maria: Je jisté, že takových lidí
na mnoha místech nechybí.

Ale něco jiného chce přítelkyně říci.
Poznáte-li nejprv její život,
budete mluvit jinak.
Kde nespotřebované síly
vládnou v plném květu,
tam láska klíčí přebohatě,
když dobré základy má srdce.
Ale naše přítelkyně vyčerpala
nejlepší životní síly přeplněna prací.
A všechna životní odvaha jí byla vzata
těžkým osudovým tlakem,
jejž sama zakusila.
Obětovala své síly
pečlivému vedení svých dětí,
avšak odvaha jí poklesla,
když předčasná smrt
drahého manžela jí vzala.
V takovém stavu mdlý zbytek života
jejím dalším údělem se zdál.
Tehdy ji přivedly osudové moci
V pouto naší duchovní nauky
a její životní síly
rozkvetly ještě podruhé.
S novým cílem života
vrátila se odvaha do její mysli.
Tak stvořil duch v ní zcela skutečně
z mrtvého zárodku nového člověka.
Když v takové síle tvoření
se duch ukazuje plodným,
pak zdá se prokázán i způsob,
jímž dává o sobě vědět.
A není-li ve slovech pýcha,
a nejvyšší cíl mravní v srdci správně žije,
aby nijaké nevládlo domnění,
že ta nauka je naším dílem -
ale jen samotný duch
že sebe v našem nitru vysvětluje,
pak jistě není opovázlivostí říci,
že ve způsobu myšlení vašeho
tkají jen pobledné stíny
pravého zřídla lidského bytí;
a že duch nás oduševňující
vroucně se spojuje se vším,
co v základech života
lidský osud spřádá.
Za ta léta, kdy mi bylo dovoleno
věnovat se tomuto živému dílu,
vstoupilo mi před oči
víc krvácejících srdcí
a více duší toužících,
než by jen někdo tušil.

Oceňuji váš vysoký vzlet idejí
a hrdou jistotu vašeho vědění;
jsem ráda, že u vašich nohou
uctivě sedí řada posluchačů
a že z vašich prací
proudí pro mnoho duší
jasno povznášejícího myšlení.
Přesto se mi zdá, že ona jistota
přebývá v tom myšlení jen tehdy,
pokud zůstane samo v sobě. -
Způsob, jemuž já náležím,
posílá plody vašich slov
do hlubin skutečností,
protože v hlubinách skutečností
chce sázet jejich kořeny.
Asi je vzdáleno vašemu myšlení
písmo na duchovním nebi,
které závažnými znaky
zvěstuje nový výhonek
na stromě lidstva.
A také se jeví jasně a jistě,
že myšlení žijící starým způsobem
může pěstovat kůru tohoto stromu,
ale nedosahuje
k životní síle jeho mízy.

Romanus: Nenacházím žádný most,
který by vpravdě mohl vést
od idejí k činům.

Capesius: Na oné straně se přeceňují
síly idejí;
vy však zneuznáváte jiným způsobem
běh skutečností.
Vždyť ideje jsou nepopíratelně
zárodky všech lidských činů.

Romanus: Vykonala-li tato žena mnohé dobro,
pak popud k takovému konání
je v teple jejího srdce.
Zajisté je člověku třeba,
když vykonal nějakou práci,
aby se povznesl ideami.
Ale jedině kázeň vůle
spolu s obratností a silou
u všeho pravého životního díla
pomůže lidstvu kupředu.
Když svištění kol
mně v uších zní
a spokojené lidské ruce
otáčejí klikami,

pak cítím mocnosti života.

German: Často jsem tak lehce řekl,
že miluji žertování
a jenom to shledávám duchaplné,
že to navíc pro můj mozek
zůstane vždy dobrou látkou
ke strávení času mezi zábavou a prací.
A teď je mi to slovo zcela nechutné.
Podmanila si mě neviditelná moc.
Naučil jsem se pociťovat,
co je v lidské bytosti silnější
než vratká věc našeho vtipkování.

Capesius: A nikde jinde jste už nebyl schopen
najít takovou sílu ducha nežli zde?

German: Život, který jsem vedl,
nabízel mi duchovní hodnoty mnohé,
ale nebylo v mém založení,
abych pěstoval jejich ovoce.
Tento způsob myšlení však
mě k sobě přitahoval,
jakkoliv málo jsem učinil pro to sám.

Capesius: Prožili jsme tu pěkné hodiny
a musíme být za to vděční paní domu.
(Všichni odcházejí, zůstane jen Maria a Jan.)

Jan: Ó prodli tu u mne ještě chvíli.
Je mi tak úzko - ach tolik úzko.

Maria: Co je ti? Mluv!

Jan: Nejprve slova našeho vůdce,
pak rozmanité řeči těchto lidí!
Do morku kostí se cítím rozrušen.

Maria: Jak mohly tyto řeči
tak silně uchopit tvé srdce?

Jan: V tomto okamžiku
bylo mi každé slovo
hrozným znamením
vlastní nicotnosti.

Maria: Jistě to bylo významné,
v krátkém čase vidět rozlévat se
tolik životních zápasů
a lidských bytostí
v tuto společnou hru řečí.

Vždyť to je právě zvláštností
života, který vedeme:
probudit lidského ducha k mluvení.
A co se jinak přihodí až dlouhým časem,
zde se odhaluje v málo hodinách.

Jan:

Zrcadlový obraz plného života
tak jasně mi ukazující mne samého.
Vznešené zjevení ducha
mě vedlo k pocitu,
jak pouze jednu stranu člověka
tak mnohý v sobě skrývá,
kdo jako bytost se domnívá být celkem.
Abych sjednotil rozličné stránky
ve své bytosti vlastní,
odvážně jsem nastoupil cestu,
která je tu vyznačena.
Ta cesta učinila ze mě nicotu.
Co chybí těm druhým,
to si uvědomuji.
Ale neméně si uvědomuji,
že oni stojí v životě
a já v bezpodstatném nic.
Významně se tu shrnují
v krátkých řečech celé životy.
Ale i obraz života vlastního
ožíval v mé duši.
Malovalo se mé dětství
s jeho radostnou životní náplní,
malovalo se mé mládí
s hrdými nadějemi
probouzenými v srdcích rodičů
vlohami jejich syna.
Sny umělecké práce,
jež ve dnech šťastných byly životem,
ty všechny se mi vynořily
z hlubin ducha jako připomínka.
A také ještě sny,
v nichž jsi mě viděla
měnit do barev a tvarů,
co v duchu žije tobě.

A viděl jsem šlehat plameny,
jež mladé sny i naději uměleckou
proměňovaly v nic!
A jiný obraz se pak rozvinul
této strašné pusté nicotě:
byla to lidská bytost,
která svůj osud k mému
ve věrné lásce kdysi vážala.
Když před lety jsem zase přišel

do svého domova,
volán k matčině pohřební slavnosti,
chtěla mě ta bytost zadržet,
ale tomu jsem se vytrhl.
Neboť mocná byla ta síla
vtahující mě do tvých kruhů
a za tvými cíli,
které se tu zvěstují.
Žádný pocit viny
mně nezůstal z těch dní,
kdy jsem roztrhl pouto,
jež bylo druhé duši životem.
A rovněž zpráva, která mi přišla,
že pomalu ten život uvadal,
až konečně uhasl docela,
mě dodnes zanechala bez citu.
Předtím však významně mluvil
ten vůdce v onom sále,
jak můžeme nesprávným úsilím
pokazit osudy lidí
láskou s námi spojených.
Ó, jak hrozně zněla zase
ta slova z onoho obrazu;
a pak to znělo ze všech stran -
bylo to jako děšivá ozvěna:
Tys ji zavraždil.
Tak byla ta závažná řeč
druhým lidem pohnutkou,
aby pohlédli do sebe;
ve mně však zrodila
vědomí nejtěžší viny.
Jejím vlivem mohu poznávat,
jak bludné jsem vyvíjel úsilí.

Maria: V tomto okamžiku, ó příteli,
vstupuješ do temných říší.
Zde nemůže ti nikdo pomoci,
než jedině ten, jemuž důvěřujeme.
(Helena se vrací, Maria je odvolána.)

Helena: Nutí mě to zůstat
ještě na chvíli u tebe,
jehož pohled už po dlouhé týdny
je tolik ustaraný.
Jak jen může světlo
tak nádherně zářící
zasmušit tvoji duši,
která s největší silou
po pravdě jedině dychtí.

Jan: A tobě jenom radost

přineslo to světlo?

Helena: Nejen radost toho druhu,
kterou jsem znala dřív.
Ale i radost takovou,
jež klíčí ve slovech
jimiž duch zvěstuje sám sebe.

Jan: Já ti však říkám
že co působí tvořivě,
může také zkrušit.

Helena: Má-li to být možné,
pak lstivě jakýs omyl
se musel vloudit do tvé duše.
A jsou-li to starosti
místo svobodného blaha
a truchlivá nálada
místo duchovních slastí,
co vyvěrá ze zdrojů pravdy,
pak se ohlédni po chybách,
které tvé cesty ruší.
Jak často se nám naznačuje,
že zdraví jen je naší nauky plod pravý,
a rozkvétá z ní síla životní.
Jak by měla v tobě dosvědčovat opak!
Její plody vidím na tak mnohých lidech,
kteří, v důvěře ke mně, se sjednocují.
Staré vedení života
se duši stále víc a více odcizuje.
Nové prameny se otvírají srdci,
jež se pak samo obnovuje.
Nahlédnutí do základů jsoucna
nevytváří žádné žádosti,
které by mohly člověka trýznit.
(*Odchází.*)

Jan: Že smysly zvěstují jen bludy,
když družně se s nimi nespojí
poznání ducha,
k tomu jsem potřeboval mnoho let,
abych to mohl pochopit.
Že však slova nejvyšší pravdy
v bytosti tvé jsou pouhým bludem duše,
to zjevuje jediný okamžik.

DRUHÝ OBRAZ

*Volná krajina, skály, prameny; celé okolí je myšleno v duši Jana
Thomasia; co následuje, je obsahem jeho meditace; potom Maria.)*

(Z pramenů a skal zní: Ó člověče, poznávej se!)

Jan: Tak slyším je už po léta,
ta slova obsažná.
Znějí mi ze vzduchu a vody,
zvučí ze základu Země.
A jak je tajuplně v malé sémě
stlačena stavba obrovského dubu,
tak shrnuje se nakonec
do síly těchto slov,
co z podstaty živlů,
co z duší a duchů,
co z běhu časů a věčnosti
je pochopitelné mému myšlení.
Svět i ta moje svébytnost
žijí v těch slovech:
Ó člověče, poznávej se!

(Z pramenů a skal zní: Ó člověče, poznávej se!)

A teď! - v nitru mém
začíná být hrůzostrašně živo.
Tma se šíří kolem mě,
zívá temnota ve mně,
ze tmy světů to zní,
zvučí to z temnoty duševní:
Ó člověče, poznávej se!

(Z pramenů a skal zní: Ó člověče, poznávej se!)

Teď mě to olupuje o mne samého.
Střídám běh denních hodin
a proměňuji se v noc.
Sleduji Zemi po její světové dráze.
Burácím s hromem,
kmitám se v blescích.
Já jsem. - Ó, již zmizelý
své vlastní bytosti se cítím.
Schránu svého těla vidím;
je cizí bytostí tam venku mimo mne,
je mi úplně vzdálená.
A jiné tělo se přibližuje sem.
Já musím mluvit jeho ústy:
"Připravil mi hořké bědování;
úplná byla k němu má důvěra.
Jen v zármutku mě zanechal,
teplo života mi uloupil
a srazil mě do chladné země."
Kterou jsem opustil, tu ubohou,
tou jsem byl teď právě sám.
Vytrpět jsem musel její muka.
Poznání mně propůjčilo sílu

přenést sebe do bytosti druhé.
Ó slova ukrutná!
Vaše světlo vlastní silou hasne.
Ó člověče, poznávej se!

(Z pramenů a skal zní: Ó člověče, poznávej se!)

Zase mě přivádíte nazpět
v kruhy mé vlastní bytosti.
Ale jak se opět poznávám!
Lidská tvářnost se mi ztratila.
Jevím se sobě jako divoký červ,
zrozený z rozkoše a chťiče.
A zřetelně teď pociťuji,
jak bludný obraz mlhavý
mou vlastní strašnou podobu
až doposud vždy skrýval.
Divokost mé bytosti mě musí spolknout.
Jako stravující oheň cítím
téci mými žilami ta slova,
která jinak mi v takové mohutnosti
bytosti Slunce i Země zjevovaly.
V tepech žijí ta slova,
bijí mně v srdci;
a dokonce cítím ve vlastním myšlení
cizí světy už jako divoké pudy plát.
To jsou plody těch slov:
Ó člověče, poznávej se!

(Z pramenů a skal zní: Ó člověče, poznávej se!)

Z té tmavé propasti zde,
jaká to bytost na mě vyvaluje oči?
A cítím okovy,
jimiž jsem na tebe připoután.
Ani Prométheus nebyl tak pevně
přikován na kavkazskou skálu,
jako já přikován jsem na tebe.
Kdo jsi, děsuplná bytosti?

(Z pramenů a skal zní: Ó člověče, poznávej se!)

Ó, poznávám tě.
Jsem to já sám.
Poznání ková k tobě, zhoubná nestvůro,
(Vstupuje Maria, zpočátku Janem nepozorovaná.)
mě samého zboubnou nestvůru.
Chěl jsem ti uprchnout.
Oslepovaly mě světy,
do nichž prchala má zpozdilost,
abych se zbavil sám sebe.

Ve slepé duši jsem oslepen zas:
Ó člověče, poznávej se!

(Z pramenů a skal zní: Ó člověče, poznávej se!)

Jan *(jakoby přišel k sobě, spatří Marii. Meditace přechází ve vnitřní realitu):*

Ó přítelkyně, ty jsi zde!

Maria:

Hledala jsem tě, můj příteli;
ačkoliv je mi známo,
jak milá je ti samota po tom všem,
co mínění tolika lidí
tvou duši zaplavuje.
A i když také vím,
že svou přítomností v tomto čase
nemohu příteli pomoci,
přece jen jakési temné nutkání
mě táhne k tobě v této chvíli,
kdy slova Benedictova ti místo světla
vylákala z hlubin tvého ducha
tak těžké utrpení.

Jan:

Jak milá mi byla samota!
Tak často jsem ji hledal,
abych v ní našel sebe,
když do myšlenkových labyrintů
mě dohnaly strasti lidí i jejich štěstí.
Ó přítelkyně, to už minulo.
Co zprvu slova Benedictova
z mé duše vydolovala
a co jsem musel prožít
řečmi oněch lidí,
to připadá mi nepatrné,
když to přirovnávám k bouři,
kterou mi pak v temném hloubání
přinášela samota.
Ach, tato samota!
Štvala mě do dálek světů.
Vyrvala mne mě samému.
V bytosti, jíž jsem přinesl žal,
jsem povstal jako někdo jiný.
A vytrpět jsem musel bolest,
kterou napřed způsobil jsem sám.
Ta ukrutně temná samota
mě samého mi opět vrátila,
ale jen, aby mě poděsila
propastí mé vlastní bytosti.

Posledním útočištěm je mi člověk,
samota mi byla ztracena.

Maria:

Znovu ti to musím opakovat:
jen Benedictus ti může pomoci.
Opory, které nám chybí,
my oba musíme je dostat od něho.
Vždyť ani já nemohu již déle
snášet záhadu svého života,
jestliže jeho pokynem
se mi neukáže řešení.
Vznešenou moudrost, že nad celým žitím
vždy pouze zdání a klam se šíří,
uchopuje-li naše myšlení jen jeho povrch,
tu moudrost jsem si často vyčítala.
A neustále znovu říkala si:
Musíš poznávat, jak blud tě obestírá,
i když se ti často pravdou zdá;
zlé ovoce by se mohlo urodit,
chceš-li v jiných probouzeti světlo
žijící jen v tobě samotné.
V nejlepší části své duše mám vědomí,
že také onen těžký tlak,
který tobě, můj příteli,
přinesl život po mém boku,
je částí trnité cesty
přivádějící ke světlu pravdy.
Než se ti podstata pravdy zjeví,
musíš prožívat všecken strach,
který se může zrodit z bludu.
Tak mluví tvoje hvězda.
Slovem hvězd se mi však také jeví,
že cestami ducha musíme kráčet spolu.
Jenže když hledám tyto cesty,
před mým pohledem temná noc se šíří.
A černější se stává ta noc ještě mnohým,
co musím prožívat
jako plody své vlastní bytosti.
Jasno musíme oba hledat ve světle,
které sice může zmizet oku,
ale uhasnouti nemůže.

Jan:

Marie, uvědomuješ si vůbec,
čím se má duše právě probíjela?
Tobě, ušlechtilá přítelkyně,
připadl opravdu těžký osud.
Ale tvé bytosti přesto vzdálená je síla,
která mě tak naprosto rozdrtila.
Ty můžeš vystoupit k nejvyšším pravdám,
můžeš svým jistým pohledem
směřovat do lidských zmatků,
avšak ve světle i temnotě
uchováš si sebe.

Mě ale může každý okamžik
oloupit o mě samotného.
Musel jsem se vnořit do lidí,
kteří předtím ve slovech se zračili.
Jednoho jsem následoval do samoty kláštera,
v duši druhého jsem naslouchal
pohádkám Felicie.
Já jsem byl každým,
jen sám sobě jsem odumřel.
Musel bych dokázat věřit,
že původ bytostí je v ničem,
kdybych měl chovat naději,
že ve mně z ničeho
by někdy mohl člověk být.
Ze strachu mě vedou do temnoty
a z temnoty ženou do strachu
ta moudrá slova bytostná:
Ó člověče, poznávej se!

(Z pramenů a skal zní: Ó člověče, poznávej se!)

(Opona padá.)

TŘETÍ OBRAZ

Meditační místnost. Benedictus, Jan, Maria, dítě.

- Maria:** Přivádím vám to dítě,
potřebuje slovo z vašich úst.
- Benedictus:** Mé dítě, budoucně máš přijít
ke mně každého večera,
aby sis odnášelo slova,
která tě mají naplnit,
než vkročíš do duševní říše spánku.
Chceš to tak?
- Dítě:** Chci to s radostí.
- Benedictus:** Tohoto večera naplň svou mysl,
až tě obejmě spánek,
silou těchto slov:
"Moci světelné mě nesou
v domovinu ducha."
(Maria dítě odvádí.)
- Maria:** A nyní, když osud tohoto dítěte
má do budoucna proudit
ve stínu otcovské přízně vaší,
smím poprosit o radu vůdce
také já, jež stala se mu matkou,
i když ne svazky pokrevními,

tak přece jen mocnostmi osudu.
Ukázal jste mi cestu,
po níž jsem měla dítě vést
od toho dne, kdy jsem je našla
položené před svými dveřmi
neznámou jeho matkou.
A zázračně působící se ukázala
na svěřenci všechna ta pravidla,
podle nichž jsem ho směla vést.
Na světlo vystoupily všechny síly
klíčící v jeho těle a duši.
Ukázalo se, jak ten váš návod
byl vyvozený z říše,
ukrývající duši tohoto dítěte,
ještě než zbudovala schránu svého těla.
Viděli jsme růst lidskou naději,
jež každým novým dnem zářila jasněji.
Víte sám, jak náklonnost dítěte
jsem zprvu těžce získávala.
Vyrůstalo v mé péči,
a nic více nejprve než zvyk
spojovalo jeho duši s mou.
Stavělo se ke mně s pocitem,
že jsem mu dávala, co potřebovalo
pro životní pohodu a duševní růst.
Potom nastal čas,
kdy se v dětském srdci
zrodila láska k pěstounce.
Zevní podnět přinesl tu změnu.
Do našeho kruhu vstoupila věštkyň.
Dítě bylo rádo kolem ní,
a v kouzlu jejího pouta
se mnohému pěknému slovu naučilo.
Tu přišla chvíle, kdy zanícení duchem
uchopilo neobyčejnou naši přítelkyni,
a pohlédnout mohlo naše dítě
v doutnající světlo jejích očí.
Až do morku kostí rozrušena
pocítila se ta mladá duše.
Dítě ve svém úleku příběhlo ke mně
a od této hodiny
bylo mi oddáno vroucí láskou.
Jenže jakmile vědomé cítění
přijímalo ode mne životní dary,
nikoliv pouze jeho pud,
a hřejivěji toto srdce tlouklo,
když jeho pohled s mým se v lásce setkal,
tu přestaly být vaše poklady moudrosti plodné.
Mnohé pak muselo usychat,
co v dítěti již uzrávalo.
Zase jsem spatřila jevit se na té bytosti,

co strašně se projevilo na mém příteli.
Stále víc jsem sama sobě temnou hádankou.
Nemůžeš mi bránit v tesklivé otázce života:
Proč ničím přítele i dítě,
když pokouším se v lásce
vykonávat na nich dílo,
které v mém srdci jako dobré
mně dává poznat duchovní návod?
Často jsi mě odkazoval k velké pravdě,
že na povrchu života se šíří klam,
ale já musím mít jasno,
mám-li snášet tento osud,
který je ukrutný a způsobuje zlo.

Benedictus: Zde utváří se v tomto kruhu
zauzlení z nitek
karmou spřádaných ve vývoji světa.
Ó přítelkyně, tvá utrpení
jsou článkem osudového uzlu,
v němž božský čin se splétá se životem lidským.
Když jsem na poutnické cestě duše
dosáhl onoho stupně,
jímž se mi dostalo hodnosti
sloužit svou radou ve sférách duchů,
tu ke mně přistoupila božská bytost,
jež měla sestoupit do říše pozemské,
aby přebývala v tělesné schráně člověka.
Vyžaduje toho karma lidí
na tomto rozhraní časů.
Velký krok v postupu světa,
je možný jen, když bohové
se spojují s osudem lidí.
Vyvinout se mohou duchovní oči,
jež mají klíčit v lidských duších,
teprve až Bůh vloží sémě
v bytost některého člověka.
Mně bylo jen uloženo
najít člověka takového,
který by byl hoden sémě Boha
přijmout do svojí duše.
Tak jsem musel spojit nebeský čin
s osudem některého člověka.
Můj duchovní zrak pátral
a padl na tebe.
Běh života tě připravil za prostředníka spásy.
V mnoha životech sis vydobyla
vnímavost pro všechno velké,
čím lidská srdce žijí.
Ušlechtilou krásu, nejvyšší požadavek ctnosti,
to vše jak duchovní dědictví jsi nesla
ve své jemné duši.

A co tvé věčné Já
zrozením vneslo do života,
stalo se zralým plodem
v mladých letech tvých.
Příliš brzy nevystupovalas
k strmým duchovním výšinám.
A tak ti nevyvstala
náchylnost k duchové říši dřív,
než bys plně pojmula
nevinné radosti smyslů.
Tvá duše naučila se znát lásku i hněv,
když jejímu myšlení každý popud k duchu
byl ještě vzdálený.
Přírodu vnímat v její kráse
a pěstovat plody umění,
o to usilovalas jak o bohatství svého žití.
Vesele ses mohla smát,
jak smát se může jenom dítě,
které ze životních stínů
ještě nic nepoznalo.
Naučila ses rozumět lidskému štěstí
a bédovat nad utrpením v době,
kdy ani tvému tušení nezasvitlo
ptát se po kořenech štěstí nebo žalu.
Jako zralý plod mnoha životů
vstupuje v pozemské bytí duše,
která projevuje takové ladění.
A její dětství je květem,
nikoliv kořenem jejího bytí.
Jen tuto duši jsem směl zvolit
za prostředníka pro onoho ducha,
který měl získat sílu k působení
skrze náš lidský svět.
A nyní pochop, že tvá bytost
se musí změnit v protějšek,
když z tebe se vylévá v bytosti jiné.
Duch v tobě působí ve všem,
co může zrát v bytosti lidské
jako plody pro říši věčnosti.
Musí proto mnohé usmrtit,
co má náležet říši časového bytí.
Avšak usmrcené jeho oběti
jsou semenem nesmrtelnosti.
Co rozkvétá z nižšího umírání,
musí procitnout k vyššímu životu.

Maria:

Tak je to tedy se mnou. ----
Dáváš mi světlo,
ale to světlo mi bere sílu zření
a mě vytrhuje ze mě samé.
Jsem-li jen prostředníkem nějakého ducha

a ne svou vlastní bytostí,
pak nestrpím už déle
na sobě tuto podobu,
která není pravdou, ale maskou jen.

Jan: Ó přítelkyně, co ti je!
Světlo tvého pohledu se ztrácí,
sloupem se stalo tvé tělo,
tvá ruka, již jsem uchopil,
je tak chladná,
je jako mrtvá.

Benedictus: Můj synu, prošels mnohými zkouškami,
a nyní stojíš před tou nejsilnější;
zíráš na tělesnou schránku přítelkyně,
avšak před mým pohledem
odlétá její Já ve sféry duchovní.

Jan: Ó pohled, rty se pohnuly.
Ona mluví - - -

Maria: Udělals mi jasno,
ale takové, které mě halí
na všech stranách do temnoty.
Proklínám to tvé jasno,
a tebe proklínám,
kterýs mě formoval jen v nástroj
nezřízených umění,
jimiž ošálit chceš lidi.
Dosud jsem ani na okamžik
nemohla pochybovat o tvé duchovní výši,
ale teď jediný okamžik stačí,
abych si všechnu víru vytrhla ze srdce.
Musím poznávat, že duchové,
jimž jsi oddán, jsou bytosti pekla.
Musela jsem klamat druhé,
protože tys nejprve klamal mě!
Chci ti uprchnout do dálek,
kam od tebe už nepronikne hlas
a které jsou přesto dosti blízké,
aby tě mohly dostihnout mé kletby!
Mé vlastní krve oheň,
tys mi jej uloupil,
abys dal svému nepravému bohu,
co moje musí být.
Ó, tento oheň mé krve
tebe necht' spaluje!
Musela jsem věřit
klamu a bludu.
A aby to bylo možné,
musels nejprve mě samu

učinit klamným výtvořem.
Často jsem musela prožívat,
jak působení mé bytosti
se proměňuje v opak.
Tak nyní necht' se promění,
co láskou k tobě bylo,
v divoký oheň nenávisť.
Chci ve všech světech
pátrat po takovém ohni,
který tě může pohlťit.
Klnu - - - ach - - - -

Jan: Kdo mluví na tomto místě?
Přítelkyni nevidím!
Vidím úděsnou bytost.

Benedictus: Duše přítelkyně se vznáší ve výšinách;
zanechala nám na tomto místě
jen smrtelný svůj klamný obraz.
A kde lidské tělo
je opuštěno duchem,
tam se nachází prostor
hledaný protivníkem dobra
ke vstupu do viditelné říše.
Ten pak nachází schránu tělesnou,
skrze níž může mluvit.
Zde mluvil takový protivník,
který mi chce pokazit dílo,
k němuž jsem se zavázal
pro budoucnost mnoha lidí
a také pro tebe, můj synu.
A kdybych mohl mít ta prokletí,
právě vyslovená schránou přítelkyně naší,
za něco jiného než za lest toho svůdce,
pak bys mě nesměl následovat.
Po mojí straně byl protivník dobra;
a ty, můj synu,
viděls padnout do temnoty,
co je dočasné na oné bytosti,
k níž tvoje celá láska září.
Protože duchové tak často
mluvili z jejich úst,
neušetřila tě karma světa
uslyšet také skrze ni
knížete pekelného.
Nuž teprve nyní smíš ji hledat
a poznat jádro její bytosti.
Má ti být vzorem k vyššímu člověku,
k němuž se máš pozvednout.
Její duše se nese do duchových výšin,
kde lidé nachází původní tvar své bytosti,

která se sama v sobě zakládá.
Máš ji následovat k duchové oblasti
a uvidíš ji v chrámu slunečním.
Zde se utváří
v tomto kruhu
zauzlení z nitek
karmou spřádaných
ve vývoji světa.
Můj synu, že ses až doposud držel,
pronikneš také i dál.
Tvou hvězdu vidím v plném lesku.
Není prostor ve smyslovém světě
pro zápasy, v nichž bojují lidé
usilující o zasněžení.
Co má smyslové bytí záhadného,
rozřešitelného rozumem,
a co plodí v lidských srdcích,
ať to vznikne láskou nebo nenávistí
a vybije se to sebeúspěšněji:
hledajícímu ducha to musí být polem,
k němuž bez vlastní účasti
může z venku zaměřit svůj pohled.
Jemu se musí rozvinout síly,
které na tomto poli nejsou k nalezení.
Musel ses probíjet zkouškou duše,
jež může nastat jenom tomu,
kdo vyzbrojen je pro mocnosti
náležející duchovým světům.
A kdyby tě tyto mocnosti
neshledaly zralým k cestě poznání,
musely by ochromit tvé cítění
dříve, než bys dovědět se směl,
s čím ses nyní obeznámil.
Bytosti nahlížející v základy světů,
přivádějí lidi
usilující k výšinám,
nejprve na onen vrchol,
kde se může ukázat,
je-li jim dána síla
vědomě zřít duchové bytí.
Lidé vlastníci takové síly
jsou propuštěni ze světa smyslů;
ti druzí musejí čekat.
Tys uchoval své Já, můj synu,
když síly výšin tebou otřáslly
a když duchové moci
tě zahalily hrůzou.
A mocně se probojovalo tvé Já,
i když ve vlastní hrudi ryly pochybnosti
a zanechat tě chtěly temným hlubinám.
Ty jsi mým pravým žákem

teprve od té závažné chvíle,
kdy zoufat jsi chtěl nad sebou,
kdy sám sebe jsi ztrácel
a kdy síla v tobě tě přesto držela.
Směl jsem ti dát z pokladů moudrosti,
co ti přineslo sílu,
aby ses udržel i tehdy,
kdy sám sobě jsi nevěřil.
Byla ti moudrost,
kterou sis vydobyl,
věrnější než víra
tobě darovaná.
Jsi shledán zralým.
Smíš být propuštěn.
Přítelkyně kráčela napřed,
ty ji nalezněš v duchu.
Ještě ti mohu ukázati směr:
celou sílu své duše rozněcuj
na slovech, která mými ústy
dávají klíč k výšinám.
Ta tě budou vést,
i když tě nic už nepovede,
co ještě mohou spatřit oči smyslové.
Chtěj přijmouti je plným srdcem:
Tkající bytost světla prozaňuje
dálkami prostoru,
aby svět naplnila bytím.
Požehnání lásky rozehřívá
posloupnosti časů,
aby vyvolalo zjevení všech světů.
A poslové ducha zas nubují
tkající bytost světla
se zjevením v duších;
a když s oběma může člověk
spojit svou vlastní bytost,
pak žije v duchových výšinách.
Ó duchové, jež můžete být spatřeni člověkem,
oživte duši našeho syna.
V nitru dejte mu zazářit,
co může duchovým světlem
prosvětlovat jeho duši.
V nitru dejte mu zaznít,
co může probouzet jeho Já
k radostnému zrodu ducha.

Duchovní hlas (za jevištěm):
Jeho myšlenky stoupají
v základy prapůvodu světa.
Co jako ve stínech přemýšlel,
co jako schémata prožíval,
odplouvá světu tvářností,

z jehož plnosti
lidé myslící
ve stínech sní,
z jehož plnosti
lidé vidoucí
v schématech žijí.

(Opona padá)

ČTVRTÝ OBRAZ

Krajina, která svým uzpůsobením má vyjadřovat charakter duševního světa.

Nejprve vystupuje Lucifer a Ahriman;

*Jan, ponořený v meditaci, je viditelný po straně;
co následuje, prožívá ve své meditaci.)*

Lucifer: Ó člověče, poznávej se,
ó člověče, pociťuj mě.
Vyprostil ses
z duchovního vedení
a uprchl
do volných říší Země.
Hledals vlastní bytost
ve zmatku pozemském;
najít sám sebe
bylo ti odměnou,
bylo ti osudem.
Tys našel mne.
Duchové chtěli
halit tvé smysly závojem.
Roztrhl jsem ten závoj.
Duchové chtěli
v tobě jen sledovat svou vůli.
Já ti dal vůli vlastní.
Ó člověče, poznávej se,
ó člověče, pociťuj mě.

Ahriman: Ó člověče, poznávej mě,
ó člověče, pociťuj se.
Tys uprchl
duchovní temnotě.
Našel jsi
světlo Země.
Saj tedy sílu pravdy
z mé stálosti.
Utvrzuji bezpečnou půdu.
Duchové chtěli
vytrhnout ti krásu smyslů.
Tkám tuto krásu
ve zhuštěném světle.
Já tě přivádím

v pravou podstatu.
Ó člověče, poznávej mě,
ó člověče, pociťuj se.

Lucifer: Nikdy nebylo doby,
kdy mě bys neprožíval.
Sledoval jsem tě cestami života.
Mohl jsem tě naplnit
silnou svébytností,
štěstím vlastního bytí.

Ahriman: Nikdy nebylo doby,
kdy mě bys nespátkoval.
Mě viděly tvé tělesné oči
ve všem pozemském vývoji.
Zalesknout jsem se ti směl
v hrdé kráse,
v blaženosti zjevení.

Jan *(v meditaci sám k sobě):*
O tomto znamení už mluvil Benedictus.
Ty dvě mocnosti stojí před duševním světem.
Jedna žije v nitru jako svůdce
a druhá zakaluje pohled,
který se obrací navenek.
Ta jedna vzala teď na sebe podobu ženy
stavějící mně před oči duševní blud,
ta druhá se ve všech věcech nachází.

(Lucifer a Ahriman zmizí. Vystupuje duch elementů s Capesiem a Straderem, které vynesl z hlubin Země k zemskému povrchu. Je nutno myslet, že zemský povrch spatřují tito dva jako duše.)

Duch živlů: Tak jste tedy na místě,
po němž jste tak vřele toužili.
Činilo mně značné starosti
toto přání vám vyplnit.
V divoké bouři zuřily
živly a duchové,
když jsem musel s vaší bytostí
vstoupit do jejich říše.
Vaše mysl se vzpírala
vládě mých sil

Capesius *(omládly):*
Kdo jsi, tajemná bytosti,
kterás mě nesla sférami duchů
do této krásné říše?

Duch živlů: Lidská duše mě spatřuje
teprve když je u konce
služba, kterou jí konám.

Přesto však sleduje mé síly
všemi oběhy časů.

Capesius: Jen málo se mi chce
tázat se po tom duchu,
který mě sem přivedl.
Cítím na tomto novém poli
rozehřívát své životní síly.
Světlo, rozšiřující mou hrud'.
Ve svém tepu cítím bušit
veškerou světovou moc.
A předtucha nejvyššího konání
se vyprošťuje z mého srdce.
Zjevení této říše,
nádherně mne osvěžující,
chci proměňovat ve slova.
A lidské duše necht' rozkvétají
k nejkrásnějšímu bytí,
když nadšení z pramenů,
jež mi zde přitékají,
budu moci otevřít životu.
(Blesk a hřmění z hlubin a výšin.)

Strader: *(zestárlý)*
Proč se chvějí hlubiny,
proč zaduněly výšiny,
když nejhezčí sny naděje
se vyprošťují z této mladé duše?
(Blesk a hřmění.)

Duch živlů: Vám lidským snilkům
dosti hrdě znějí ta slova nadějná;
blouznění mylných myšlenek
vyvolává však ve světových hlubinách
takovou ozvěnu pokaždé.
Vy ji slyšíte jen v dobách,
kdy jste vedeni do mé blízkosti.
Domníváte se, že stavíte
vznešené chrámy pravdě,
leč následek vaší práce
rozpoutává bouřlivé síly
v pradávných světa hlubinách.
Světy musí duchové zlomit,
nemá-li vaše časné tvoření
přinést pro věčnosti
zpuštění a smrt.

Strader: Co se jeví pravdou
nejlepšímu lidskému bádání,
bylo by pak před věčnostmi
mylným blouzněním!

(Blesk a hřmění.)

Duch žívlů: Mylným blouzněním,
dokud jen mysl bádá
v říši odcizené duchům.

Strader: Můžeš nazývat snílkem
mladistvou duši přítele,
která s tak ušlechtilým zápalem
zdatně si maluje svůj cíl.
V mém starém srdci však
tvé slovo přesto umírá
vzdor bouří a hromobití,
jež má za pomocníky.
Z klášterního míru jsem se vyrval
k hrdé mysli badatele.
Po mnoho roků jsem stál
v bouřlivé době života.
Co jsem lidem svěřil
z nejhlubšího smyslu pro pravdu,
bylo mi uvěřeno.
(Blesk a hřmění.)

Duch žívlů: Sluší se ti, abys přiznal,
že nikdo nemůže vědět,
odkud se řinou prameny myšlení,
ani kde leží základy bytí.

Strader: Ó tato slova, vždyť je to totéž,
co v nadějných dnech mládí
ve vlastní duši mé
často mi tak děsně znělo,
když domněle pevné opory
v lidském myšlení zakolísaly.
(Blesk a hřmění.)

Duch žívlů: Nepřekonáš-li mě
svými tupými zbraněmi myslitele,
pak nejsi ničím víc
nežli jen svého bludu
prchavým preludem.

Strader: Už zas tak hrozná slova.
I ta mně kdysi zněla
z mého vlastního nitra,
když jedna věštkyň
chtěla mi zničit kruh jistoty myšlení
a hrozivě dát mi chtěla
pocítit osten pochybnosti.
To však již naštěstí minulo.
Já vzdoruji tvé moci,

ty starče, jenž své bytosti obraz
mně smyslově tak klamně předvádíš
v masce velitele přírody.
Rozum tě už potlačí,
leč jinak, než si myslíš ty.
Když už v člověku vystoupil
do své hrdé výše,
pak bude mistrem přírody
a ne jejím sluhou.
(*Blesk a hřmění.*)

Duch živlů: Svět je již tak zařízen,
že výkon vždy si žádá
službu vzájemnou.
Dal jsem vám svébytnost,
vy dlužíte mi odměnu.

Capesius: Chci ze své duše stvořit
duchovně věrný obraz věcí.
A příroda, v ideály proměněna,
když v lidských dílech povstane,
potom je dostatečně odměněna
svým pravým zrcadlením.
A když ty sám
se cítíš spřízněný
s velkou matkou světa
a pocházíš z hlubin,
kde vládnu síly pra-světové,
pak odměnou za ten svůj čin
si ponech moji vůli,
která k vysokým cílům
v mé hlavě žije a v mé hrudi.
Pozvedla mě z tupého cítění
k hrdému myšlení.
(*Blesk a hřmění.*)

Duch živlů: Sami můžete vidět,
jak vaše smělá slova
málo v mé říši platí.
Rozpoutávají bouři,
a na odpůrce všeho pořádku
povolávají živly.

Capesius: Tak si můžeš vzít odměnu,
kde ji najdeš sám.
Duševní pudy člověka
musí v pravých výšinách ducha
dát sami sobě míru a řád.
Člověk nemůže tvořit.
když dílo jeho tvoření
druzí chtějí využít.

Píseň takového ptáka,
jež z jeho hrdla proniká,
je už sama sobě dost.
A tak i člověku je odměnou,
když v tvořivém působení
prožívá svou blaženost.
(Blesk a hřmění.)

Duch živlů: Tak to nejde,
abyste se zdráhali mě odměnit;
a když tak učinit nemůžete,
pak řekněte oné ženě,
jež vaší duši propůjčuje sílu,
aby zaplatila za vás.
(Duch živlů zmizí.)

Capesius: Je pryč.
Kam se jen obrátíme nyní?
Nejprve se vyznat
v těchto nových světech,
bude naší starostí.

Strader: S důvěrou sledovat
nejlepší cestu,
kterou teď můžeme najít,
a použít své opatrnosti:
to nám dá cíl.

Capesius: Mně se zdá, že o cíli
mělo by se raději mlčet.
Ten se nalezne,
když s odvahou budeme poslušni
puďu své vnitřní bytosti.
A tento puď mně říká:
Pravdivost budiž ti vůdcem;
vyvíjej velké síly
a ušlechtilé je formuj
ve všem, co děláš,
a tvé kroky se musí dostat
k pravému cíli.

Strader:

Avšak od počátku nesmí
vědomí pravých cílů
postrádat kroky
přinášející lidem užitek
a chtějící tvořit štěstí.
Kdo by chtěl sloužit jen sobě,
sleduje pouze popudy srdce;
kdo však chce jiným pomoci,

musí spolehlivě vědět,
co jeho životu je potřebné.
Druhá Maria: *(objevuje se rovněž v duševní formě.)*

Jen pohled', jaká podivná bytost!
Jakoby sama skála
tu bytost zrodila.
Z jakého světového základu
takové bytosti vznikají?

Druhá Maria: Probívám se skalními základy
a chci vlastní vůli skal
obléci do lidských slov;
větrím zemskou bytost
a chci vlastní myšlení Země
mysliti v lidské hlavě.
Srkám čistou vzdušnost života
a přetvářím síly vzduchu
v lidské cítění.

Strader: Pak nám nemůžeš pomoci.
Co musí zůstat v přírodě,
je vzdáleno lidskému úsilí.

Capesius: Ženo, tvoji řeč miluji,
a rád bych ji přeložil
do řeči mého způsobu.

Druhá Maria: Je mi tak podivně
při hrdých řečech vašich.
Tak, jak vy sami mluvíte,
není mým uším k pochopení.
Dám-li však napřed vašim slovům
jinak z mé bytosti zazní,
rozšíří se přes všechny věci
naplňující mé okolí,
a vaši záhadu pak vyloží.

Capesius: Jsou-li tvá slova pravdivá,
proměň nám tedy do své řeči
otázky po pravých hodnotách života,
aby nám dala odpověď příroda.
Neboť my sami jsme neschopni
otázat se velké matky tak,
aby nás mohla uslyšet.

Druhá Maria: Vidíte ve mně jen nižší sestru
vznešené duchové bytosti,
přebývající v oné říši,
z níž právě přicházíte.
Toto pole mi vykážala,

zde abych její odlesk
zjevila lidským smyslům.

Capesius: Takže jsme uprchli z říše,
která by naši touhu mohla utišit?

Druhá Maria: Když cestu nazpět
nenajdete zase,
neuspějete už nikdy.

Capesius: A jaká je ta pravá cesta?

Druhá Maria: Ty cesty jsou dvě.
Vzroste-li má síla k jejich výši,
mohou všechny bytosti mé říše
zářit nejvznešenější krásou.
Pak se zatřpytí jiskřivé světlo
ze skal a vody;
bohaté množství barev
se rozestře do okolí
a veselost bytostí
naplní vzduch radostnými zvuky.
Oddají-li se pak vaše duše
čistým slastem mého bytí,
vznesete se okřídleni duchem
do prapočátku světa.

Strader: To není cesta pro nás.
V naší řeči se jí říká blouznění.
My chceme zůstat na zemi,
ne letět do oblačných výšek.

Druhá Maria: A chcete-li putovat
tou druhou cestou,
pak se musíte zřeknout
svého hrdého ducha.
Zapomenout, co ukořistil rozum,
vydobýt nejprve vaší bytosti
smysl pro přírodu,
nechat přirozeně působit
v mužské hrudi dětskou duši
nedotčenou stínovými obrazy myšlenek.
Tak přijdete, sice ne s věděním,
ale bezpečně k pramenům života.
(*Druhá Maria zmizí.*)

Capesius: Tak jsme tedy přece jen
sami na sebe odkázáni.
A pouze jsme se poučili,
že se nám patří působit
a trpělivě očekávat plody,

jež z toho působení zrají.

Jan: *(jako z meditace; zde stejně jako v následujícím obraze sedí stranou a sám do děje nepatří)*
Tak nacházím v duševní říši
zase ty lidi, s nimiž se znám:
muže, který mluvil o povídkách Felicie -
zde však jsem ho mohl vidět,
jakým byl v letech svého mládí;
a ten, kdo jako mladý muž
byl určen za mnicha -
zjevil se mi jako stařec.
Byl u nich duch živlů.

PÁTÝ OBRAZ

*Podzemský skalní chrám, skryté mysterijní místo hierofantů.
Benedictus, Theodosius, Romanus, Retardus; Felix Balde, druhá Maria.
Jan v meditaci, jako v obraze předešlém.*

Benedictus: *(na východě)*
Vy, kteří jste se mi stali druhy
v říši věčného jsoucna,
jsem nyní ve vašem středu,
aby se mi dostalo pomoci,
kterou od vás potřebuji
k osudovým nitkám člověka,
jenž odtud má přijímat světlo.
Prošel zkouškami utrpení
a v hořké duševní bídě
položil základy k zasvěcování,
jímž se mu má dostat poznání.
Poslání, dané mi jako poslovi ducha,
který poklady tohoto chrámu
má přinášeti lidem,
je tím tedy splněno.
Na vás je nyní, bratři moji,
abyste mou činnost dokončili.
Ukázal jsem mu světlo,
které ho přivedlo
k prvnímu duchovnímu zření.
Ale když z obrazu
má jemu vzejít pravda,
pak musí vaše dílo
přistoupit k dílu mému.
Mé slovo je pouze ze mě;
vámi však znějí duchové světů.

Theodosius: *(na jihu)*
Nyní promlouvá síla lásky,
která svazuje světy
a bytosti naplňuje bytím.

Nechť teplo proudí do jeho srdce.
Je mu třeba pochopit,
jak světovému duchu
se blíží obětováním bludu
své vlastní osobitosti.
Tys uvolnil teď jeho zření
ze spánku smyslů;
teplo probudí ducha
z jeho duševního bytí.
Tys jeho Já vyprostil
z tělesné schránky;
láska upevní duši,
aby se mohla stát zrcadlem,
z něhož musí být vidět,
co se děje v duchovém světě.
Láska mu daruje sílu,
aby se cítil jako duch,
a tak mu vytvoří ucho
slyšící slova duchů.

Romanus:

(na západě)
Moje slova rovněž nejsou
zjevením vlastní mé bytosti;
světová vůle mluví.
A protože člověka tobě svěřeného
jsi přivedl k síle duchového žití,
má ho tato síla vést
hranicemi prostoru a koncem časů.
Do oněch sfér má jít,
kde duchové jednají tvořivě.
Nechť se mu zjevují
a žádají od něho činy.
Bude je konat ochotně.
Cíle světových tvůrců
budou ho oživovat;
a prapočátky
nechť ho produchovní.
Světové mocnosti
proniknou ho mocí;
sférické síly
prostoupí ho světlem;
a vládci světů
prožehnou ho ohněm.

Retardus:

(na severu)
Od prapočátku jste museli
strpět mě ve vašem středu.
Tak musí v poradě vaší
také dnes slovu mému
být dopřáno sluchu.
Až budete moci provést,

o čem jste tak pěkně mluvili,
to ještě nějakou chvíli potrvá.
Dosud ani sama Země
nám ničím neoznámila,
že by chovala touhu
po nových zasvěcencích.
Dokud v tento prostor naší porady
nevstoupily bytosti,
které mohou ještě nezasvěceny
odpoutat ducha ze skutečností smyslů,
dotud je mi ponechána volnost
překážet vaší horlivosti.
Nejprve od nich musíme mít poselství,
že takové nové zjevení
se zdá být Zemi nezbytné.
Proto vaše duchové světlo
v tomto chrámu zadržím,
aby místo spásy
nepřinášelo škody,
setká-li se s dušemi nezralými.
Sám ze sebe daruji
člověku onu část,
která mu pravdu smyslů
dá zjevovat se jako nejvyšší,
dokud ještě moudrost ducha
může jeho oko oslepovat.
K duchu i budoucně
může ho přivádět víra;
a cíle jeho chtění
mohou být v jeho žádostech,
slepě v temnu tápajících,
vedeny ještě i nadále.

Romanus: Od prapočátku jsme museli
strpět i tebe v našem středu.
Ale čas vyměřený tvému působení
nyní již vypršel.
Světová vůle ve mně cítí,
že se blíží takoví lidé,
*(Objevuje se Felix Balde ve své pozemské podobě, druhá Maria v
duševní formě ze skály.)*
kteří mohou, nezasvěceni,
odpoutat ducha ze zdání smyslů.
Překážet našim krokům
není ti déle dopřáno.
Ze svobodné vůle se budou blížit
k našemu chrámu ti lidé,
a tobě přinesou poselství,
že s námi sjednoceni
chtějí pomáhat na duchovním díle.
Až dosud se neshledávali

ještě k tomu připraveni;
lpěli totiž na víře,
že síly zrění mají být
oddělené od rozumu.
Ale nyní poznali,
kam rozum člověka zavede,
když oddělený od zrění
bloudí v hlubinách světa.
Budou k tobě mluvit
o plodech, jež v lidských duších
musí uzrávat z tvé síly.

Retardus: Vy, kteří jste nevědomky
podporovali mé tvoření,
buďte mi dále nápomocni.
Budete-li i příště vzdáleni všemu,
co jen do mé oblasti náleží,
tak rovněž vašemu působení
prostor vždy zůstane zachován,
jak jste jej měli až doposud.

Felix Balde: Mně přikázala síla,
která ze základů Země
promlouvá k mému duchu,
jít do místa zasvěcení.
Chce vám skrze mne zvěstovat
o své starosti, o své nouzi.

Benedictus: Můj příteli, řekni nám tedy,
cos ve svých základech duše
vypátral ze zármutku
v hlubinách Země.

Felix Balde: Světlo zářící v člověku
jako ovoce vědění,
má se stát potravou
mocnostem, jež v temnu Země
slouží světovému chodu.
Svého nasycení však už dlouho
musí téměř úplně postrádat.
Neboť co v těchto dnech
vyrůstá v mozcích lidí,
slouží zemskému povrchu,
ale do hlubin to neproniká.
Nová pověra straší
v chytrých lidských hlavách.
Svůj pohled obracejí v prapočátky,
a ve sférách duchů
chtějí spatřovat jen strašidla,
smyšlená blouzněním smyslů.
Obchodník by pokládal kupce

určitě za choromyslného,
kdyby mu chtěl říci:
mlha v údolí se může
sbalit v hotové peníze
a ty máš být vyplacen
právě těmito penězi.
Obchodník nechce očekávat
dukáty z nějaké mlhy.
Ale když žízni po řešení
nejvyšších záhad bytí,
pak stavby celých světů
ochotně přijme z pramlhovin,
když je věda podává
jako platidlo k potřebě ducha.
Učitel, který by zjistil,
že některý laický ubožák
chce sám sebe povznést
docela beze zkoušek
do výšin vědění,
hrozil by pohrdáním.
Ale věda nepochybuje,
že nezkoušeno a bez ducha
se může změnit prazvīře
vlastní silou v člověka.

- Theodosius:** Prameny svého světla,
které takovým jasem
vyzařuje z tvou duše,
proč neotevřeš člověku?
- Felix Balde:** Mě nazývají hloubalem a fantastou,
kdo mají dobrou vůli.
Ti druzí mě však považují
za tupého blouda,
jenž jimi nepoučen
sleduje vlastní bláznovství.
- Retardus:** Ukazuješ svou nepoučenost
již prostotou této své řeči.
Nevíš ani, že takový muž vědy
je dosti chytrý na to,
aby tu námitku si dal také sám.
A jestli si ji nedává,
zná tedy také důvod.
- Felix Balde:** Vím docela dobře,
že jistě je dosti chytrý,
aby té námitce rozuměl;
ale zase není tak chytrý,
aby jí věřil.

- Theodosius:** Co se má stát, aby se nyní
dalo mocnostem Země,
čeho tak nutně potřebují?
- Felix Balde:** Dokud se dostane sluchu
jen takovým lidem na Zemi,
kteří se nechtějí rozpomenout
na prapůvod svého ducha,
dotud budou hladovět
arcisíly v zemských hlubinách.
- Druhá Maria:** Bratře Felixi, slyším z tvých slov,
že jako uplynulou myslíš dobu,
kdy jsme měli sloužit zemskému bytí,
abychom z vlastních životních základů,
bez svěcení světlem moudrosti,
oživovali v tomto bytí ducha a lásku.
V tobě se pozvedli duchové Země,
aby bez vědy ti vytvořili světlo.
Ve mně směla vládnout láska,
která v člověku samu sebe tvoří.
Chceme v budoucnu spolu s bratry,
konajícími v chrámu službu svěcení,
plodně působit v lidských duších.
- Benedictus:** Sjednotíte-li se s námi,
musí se dílo zasvěcení podařit.
Moudrost, již jsem svému synu udělil,
v sílu v něm bude rozkvétat.
- Theodosius:** Sjednotíte-li se s námi,
musí užívat radost oběti.
Láska pak bude teple prochvívat
duševní život hledače ducha.
- Romanus:** Sjednotíte-li se s námi
musí uzrát duchovní plody
a vyklíčit činy, jež v působení ducha
vyrostou z duševního žákovství.
- Retardus:** Když ti se s vámi sjednotí,
pak co se má stát se mnou!
Moje činy začnou být
duchovnímu žaku neplodné.
- Benedictus:** Změníš se k jinému bytí,
neboť své dílo jsi dokonal.
- Theodosius:** Když se obětuješ,
v oběti budeš žít dál.
- Romanus:** Mohu-li já pěstovat plody,

ty budeš v lidských činech zrát.

Jan: *(z meditace, jako v předešlém obraze)*
Zjevili se duchovnímu oku
bratři v chrámu.
Postavou se podobali lidem,
které už znám ze smyslového zdání.
Jen Benedictus se podobal i duchem.
Ten, co mu stál po levici,
podobá se muži,
který jen citem chce se blížit duchu.
Třetí se podobal člověku,
který jen v točení klikou a zevním díle
ponechává v platnosti životní síly.
Ten čtvrtý je mi neznámý.
Žena, která po manželově smrti
se přiklonila k duchovému světlu,
zde jsem ji viděl v nejlubší bytosti.
A Felix Balde přišel tak,
jakým je i v životě.

(Opona padá pozvolna.)

ŠESTÝ OBRAZ

*Tatáž scenerie jako v obraze čtvrtém. Duch živlů stojí na tomtéž místě.
Před ním Baldova žena; později German. Jan v meditaci.*

- Baldova žena:** Dal jsi mě zavolat;
co chceš ode mne slyšet?
- Duch živlů:** Dva muže jsem daroval Zemi.
Tebou byla oplodněna
obou těch mužů duchovní síla.
V tvých slovech nacházeli
oživení svých duší,
když ochromovalo je suché myšlení.
Co tys jim dávala,
to také u mě tě zadlužuje.
Jejich duch na to nestačí,
aby mi dali odměnu za službu,
kterou jsem na nich vykonal.
- Baldova žena:** Již po léta přicházel
jeden z nich do našeho domku,
aby si odtud přinášel sílu
dodávající ohně jeho slovům.
Později pak přivedl i druhého.
A tak požívali oba muži
plodů, jejichž cena
byla mi tenkrát neznámá.
Málo však dobrého od nich

jsem zakusila jako odměnu.
Našemu synu darovali
poznání po jejich způsobu.
Bylo to míněno dobře,
ale tím naše dítě
přijalo duševní smrt.
Zprvu vyrůstalo ve světle,
jehož se dostalo otci Felixu
z pramenů, skal a kopců
promlouváním duchů.
S tím bylo spojeno vše,
co mně vyrůstalo v duši
od prvních let mého dětství.
Synův duchovní smysl
odumřel v šerém stínu
temné této vědy.
A místo veselého chlapce
vyrostl člověk
se zpustošenou duší
a prázdňným srdcem.
A ty nyní ještě žádáš,
abych já zaplatila,
co ti dva tobě dluží.

Duch živlů: Tak to být musí.
Když nejprve sloužilas
pozemské části v nich,
požaduje duch skrze mne,
abys to dílo dokončila.

Baldova žena: Není mým zvykem
zdráhat se, co dělat mám;
ale nejprve mi řekni,
nevzroste-li mně nějaká škoda
z mé služby lásky.

Duch živlů: Cos na Zemi pro ně činila,
vzalo tvému dítěti duševní sílu.
Co nyní jejich duchu dáš,
je ti ztraceno v tvém vlastním Já;
a tvá ztráta životní síly,
ta se na tvém těle
prokáže jako ošklivost.

Baldova žena: Ti dva vzali mému dítěti
síly jeho duše,
a já mám před pohledy lidí
chodit jako ohyzda,
aby jim uzrály plody
tak málo dobra působící!

Duch živlů: Ty však působíš ke spáse lidí
a také k vlastnímu štěstí.
Matčina krása a život dítěte
rozkvetou vám způsobem vyšším,
když v lidských duších vyklíčí
nové duchovní síly.

Baldova žena: Co mám učinit?

Duch živlů: Tys tak často inspirovala lidi,
tak inspiruj teď duchy skal;
musíš v tuto hodinu si vyrvat
jeden ze svých pohádkových obrazů
a svěřit jej bytostem,
které mi slouží v mé práci.

Baldova žena: Budiž --
Byla jednou jedna bytost,
která letěla od východu na západ
za spěchajícím Sluncem.
Letěla nad mořem a nad zeměmi;
přihlížela ze své výšky
lidskému hemžení.
Viděla, jak se ti lidé milují
a v nenávisti pronásledují.
Nic nemohlo té bytosti
překážet v jejím letu;
neboť nenávist i láska tvoří
mnohonásobně vždy totéž.
Avšak nad jedním domem
se musela ta bytost zastavit.
Byl v něm unavený muž.
Přemítal o lásce lidí
a také o jejich nenávisti.
Jeho přemítání mu již vepsalo
hluboké vrásky do tváře.
Vlasy mu přitom zbělely.
A bytost nad jeho starostmi
ztratila svého slunečního vůdce
a zůstala u toho muže.
Setrvala v jeho světnici,
ještě když Slunce zapadlo;
a když Slunce opět vycházelo,
zase byla ta bytost
slunečním duchem přijata. -
A poznovu spatřovala lidi,
jak v lásce a nenávisti
tráví pozemský běh.
A když při sledování Slunce
podruhé byla nad oním domem,
tu padl její pohled

na muže mrtvého.
(*Za skálou mluví German, zůstává tedy neviditelný.*)

German: Byl jednou jeden muž,
ten táhl od východu na západ,
pud k vědění jej vábil
do různých zemí a na moře.
Podle pravidel své moudrosti
přihlížel lidskému hemžení.
Viděl, jak se ti lidé milují
a v nenávisti pronásledují.
Tu každým okamžikem se viděl
se svou moudrostí v koncích.
Vždyť jak nenávist a láska
neustále řídí pozemský svět,
na to nebylo zákona.
Popsal na tisíce případů,
jenže chyběl jakýkoliv přehled.
Tento suchopárný badatel
potkal na cestě světelnou bytost,
pro níž bylo její bytí obtížné,
neboť byla v ustavičném boji
s temnou stínovou tvářností.
Kdopak vy jste,
tak se ptal suchopárný badatel.
Já jsem láska,
pravila jedna z těch bytostí;
ve mně je vidět nenávist,
pravila ta druhá.
Slova těch bytostí
ten muž již neuslyšel.
Táhl dál jak hluchý badatel
ten muž od východu na západ.

Baldova žena: Kdopak jsi ty,
kdo moje slova
tak nežádoucň
svým způsobem znetvořil?
Zní to jako výsměch
a vysmívání není mým zvykem.

German (*vystoupí*): Jsem duchem zemského mozku;
Ze mne žije v člověku
jen trpasličí podoba.
V ní se myslí tak mnohé,
co je vlastně jen výsměchem,
Zjevím-li to v té velikosti,
jak se to zračí v mozku mém.

Baldova žena: Proto se vysmíváš i mně!

German: Opravdu často musím
vykonávat toto řemeslo.
Ale většinou mě nikdo neslyší.
Chopil jsem se příležitosti
být také někdy tam,
kde mě někdo slyší.

Jan: *(z meditace):* To byl ten muž,
který o sobě řekl,
že duchové světlo jakoby samo
vniklo do jeho mozku.
A paní Felicie přišla,
tak jako její muž,
jakou je v životě.

(Opona padá.)

SEDMÝ OBRAZ

*Oblast ducha. Maria, Filia, Astrid, Luna, dítě; Jan, nejprve v dálce,
pak přichází blíž; Teodora, nakonec Benedictus.*

Maria: Vy, mé sestry, které tak často
jste byly mými pomocnicemi,
buďte mně jimi i v této hodině,
abych v sobě dala zachvívat
světovému éteru.
Necht' zaznívá harmonicky
a ve znění pronikne
tuto duši poznáním.
Mohu vidět znamení
přivádějící nás k práci.
Vaše dílo se má sjednotit
s dílem mým.
Jan, člověk usilující,
má být naším tvořením
pozvednut k pravému bytí.
Bratři v chrámu se radili,
jak ho mají z hlubin vést
do světlých výšin.
Od nás očekávají,
že v jeho duši pohneme
sílu k vysokému vzletu.
Ty, má Filie, vysávej
z šířostí prostorů
jasnou bytost světla,
naplň se půvabem znění
z tvořivé duševní síly,
abys mně mohla podávat
dary, jež shromažďuješ
z duchových základů.
Mohu je potom vetkat
ve vzrušující tanec sfér.

A také ty, Astrid, mého ducha
milované zrcadlení,
vytvářej sílu temnoty
v proudícím světle,
aby se jevilo v barvách.
A přičleň podstatu zvuku,
aby tkaná látkovost světa
měla život znějící.
Tak mohu cítění ducha
svěřit hledajícímu smyslu člověka.
A ty, ó silná Luno,
která jsi v nitru zpevněna,
stejně jako životní dřev
rostoucí uprostřed stromu,
sjednot' s těmito dary sester
věrný obraz své zvláštní povahy,
aby duševně hledajícímu
jistotou se stalo vědění.

Filia: Chci se naplnit
nejjasnějším bytím světla
z šířostí světových,
chci se nadýchat
oživující substance zvuku
z dálek éterných,
aby se tobě, milovaná sestro,
mohlo dílo podařit.

Astrid: Chci setkávat
vyzařující světlo
s tlumící temnotou,
chci zhušťovat
život zvučení.
Necht' třpytem zní
a zněním třpytí se,
abys ty, milovaná sestro,
paprsky duše mohla vést.

Luna: Chci zahřát duševní látku
a utvrdit éter životní.
Necht' se zhušťují,
necht' se vycit'ují,
a samy v sobě jsoucí
tvořícími se udrží,
abys ty, milovaná sestro,
mohla hledající lidské duši
zplodit jistotu vědění.

Maria: Z oblastí Filie
má proudit smysl pro radost;
a proměnlivé síly rusalek

necht' otevřou
zanícení duše,
aby ten probuzený
mohl prožívat
světovou radost,
světovou bolest. -
Ze tkání Astridy
má být potěcha lásky;
vanoucí život sylf
necht' probudí
obětavost duše,
aby ten zasvěcený
mohl občerstvit
ty obtížené strastí
i prosící o štěstí. -
Ze síly Luny
má proudit pevnost.
Moc bytostí ohně
může vytvořit
jistotu duše,
aby ten vědoucí
mohl se najít
v duševním tkání,
v životě světa.

Filia: Chci vyprosít od duchů světa,
aby světlo jejich bytí
nadhlo duševní smysl,
a znění jejich slov
obšťastnilo duchovní sluch;
ten k procitnutí
aby se vydal
na duševní cesty
do nebeských výšin.

Astrid: Chci proudy lásky
svět oteplující
vést k srdci
tomu zasvěcenému;
aby mohl přinést
dobrotu nebes
činností na Zemi
a posvátnou náladu
dětem člověka.

Luna: Chci od pra-mocností
vyprosít odvahu a sílu
a tomu hledajícímu
vložit je do hlubin srdce;
aby ho důvěra
k jeho vlastnímu Já

mohla doprovázet
cestou života.
Nechť pak v sobě samém
cítí jistotu.
Nechť z okamžiků pěstuje
uzrálé plody
a vyláká z nich semena
pro věčnosti.

Maria: S vámi, mé sestry,
spojena k šlechetnému dílu,
věc vytoužená
se mi podaří.
Proniká volání
těžce zkoušeného
v náš světelný svět.
(*Jan se objevuje.*)

Jan: Ó Marie, to jsi ty!
Mé vlastní utrpení
bohaté mi přineslo ovoce.
Vytrhlo mě z preludu,
jehož jsem napřed ze sebe stvořil
a který mě pak držel chyceného.
Své bolesti za to vděčím,
že duševními cestami
jsem se mohl dostat k tobě.

Maria: Jaká byla ta cesta,
která tě sem přivedla?

Jan: Cítil jsem, že unikám
poutům smyslovým.
Můj pohled potom byl
osvobozen od oněch mezí
svírajících mu přítomnou chvíli.
Mohl jsem vidět něco jiného
v životě člověka,
než co ukazuje okamžik
v nejužším okruhu.
Capesia, jehož mi vidění smyslové
ukazovalo ve starších letech,
toho mi duch postavil
před duši jako mladíka,
kdy plný nadějných snů
teprve vstříc jde životu,
který mu vždy znovu přinášel
zástupy věrných posluchačů.
A Strader, jenž dosud mlád
stojí v pozemském bytí,
sotva odrostlý životu v klášteře,

toho jsem mohl vidět tak,
jakým by jednou musel být,
kdyby ten svůj cíl
sledoval takovým způsobem,
jak si to doposud myslel.
A jen lidé, kteří už na Zemi
jsou naplnění duchem,
ti nezměnění se jeví
v oblasti duchové.
Pozemskou tvářnost si ponechali
otec Felix a matka Felicie,
když spatřilo je oko mého ducha.
A pak mi prokázali moji vůdcové
svou přízeň a promluvili
o darech, jichž se mi dostane,
budu-li moci dosáhnout
vznešených výšin vědění.
A viděl jsem ještě mnohé
svými duchovními orgány,
co svým omezeným způsobem
mně nejprve ukázaly smysly.
A zjasňující světlo úsudku
zasvitlo v mém světě novém.
Avšak bylo-li to jen šerení snové,
či mě již duchová skutečnost obklopila,
to jsem ještě nedovedl rozhodnout.
Zda mé duchovní zření
bylo dotčeno jinými věcmi,
nebo jen svou vlastní bytost
jsem si rozšířil ve svět,
to jsem nevěděl.
A pak ses objevila ty sama.
Ne však jakou jsi v tomto čase,
ani jakou tě viděla minulost,
já jsem tě spatřil takovou,
jak věčně nacházíš se v duchu.
Tvá bytost nebyla lidská;
mohl jsem ve tvé duši
jasně rozeznat ducha.
A ten nečinil, co člověk
ve smyslovém těle činí.
Ten jednal jako duch,
který chce uskutečnit díla
zakořeněna ve věčnostech.
A teprve, když před tebou
smím nyní v duchu stát,
rozsvěcuje se mi plné světlo.
Už smyslový můj pohled
uchopil v tobě skutečnost tak pevně,
že také zde v říši duchů
je pro mě jistotou:

není přede mnou čarovný obraz,
ale bytost pravdivá,
v níž jsem tě potkal tam,
v níž smím se s tebou setkat zde.

Teodora:

(se zjevuje): Nutí mě to mluvit.
Z tvého čela, Marie,
vystupuje světelná zář.
Ta zář nabývá tvarů.
Stává se podobou lidskou.
Je to duchaplný muž.
A shromažďují se kolem něj lidé.
Nahlížím v dobu dávno minulou.
A onen zbožný muž
z tvé hlavy vystupující
vyzařuje ze svých očí
nejčistší duševní klid,
a vroucnost jemně doutná
z jeho ušlechtilých rysů.
Před ním spatřuje mé oko
ženu oddaně naslouchající
slovům, která vystupují
z úst tohoto muže.
Ta slova slyším,
a znějí takto:
Ke svým bohům
vzhlíželi jste v úctě.
Miluji tyto bohy,
jako vy sami je milujete.
Vašemu myšlení darovali sílu,
do vašich srdcí vsadili odvahu.
Jejich dary však pocházejí
z duchové bytosti vyšší.

Vidím, jakou to vzbudilo divokost,
co onen muž řekl těm lidem.
Výkřiky mohu slyšet:
Zabte ho, ten chce nám uloupit,
co nám dali bohové.
Muž mluví klidně dál.
Mluví o Bohu-člověku,
který sestoupil k Zemi
a zvítězil nad smrtí.
O Kristovi mluví.
A jak takto mluví dál,
mírní se ty duše,
jen jedno pohanské srdce vzdoruje.
A tomu muži pomstu přísahá.
Mohu to srdce poznat;
v tom dítěti to zase bije,

které se vine k tvému boku.
Jemu posel Kristův říká:
Nechce tomu tvůj osud,
v tomto životě se ke mně blížit,
ale já budu trpělivě čekat;
tvá cesta přec tě ke mně povede.
Žena, před tím mužem stojící,
padá k jeho nohám;
cítí se proměněna.
Jedna duše k Bohu-člověku se modlí;
jedno srdce miluje Božího posla.
(Jan klesá na kolena před Marií.)

Maria:

Jane, to co ti svítá,
máš probudit k plnému vědomí.
Paměť se v tobě právě probíla
ze smyslových pout.
Tys mě pociťoval
a vyciťoval sebe,
jak jsme byli spojeni
v předešlém pozemském životě.
Žena, o níž ta moudrá mluvila,
tys to byl sám.
Tak jsi mně ležel u nohou,
když tenkrát jako posel Kristův
jsem přišla k tvému kmenu.
Co v zasvěcených místech Hybernie
mně bylo svěřeno o tomto Bohu,
který přebýval v člověku
a zvítězil nad mocnostmi smrti,
to jsem směla přinést národům,
v nichž ještě žila duše,
která silnému Odinovi
přinášela radostné oběti
a se smutkem musela myslet
na světlého Baldera.
Tebe od prvního dne,
kdy mě tvůj smyslový zrak
uviděl v tomto životě,
táhla ke mně síla,
jež ti tenkrát vyrostla z onoho poselství.
A protože mocně působila
a přesto nám oběma zůstala nevědomou,
vetkala nám do našeho bytí
strasti, jimiž jsme se probíjeli.
Ale v samotných strastech byla síla
vésti nás do duchových říší,
kde jsme se opravdu poznali.
Nadmíru vystoupila tvá bolest
přítomností těch mnoha lidí.
Jsi s nimi spojen osudovou mocí.

Tak mohlo zjevení jejich bytosti
tvým srdcem tak silně otřást.
Karma je shromáždila teď kolem tebe,
aby v tobě probudila sílu,
jež tvému životu pomohla kupředu.
A tato síla tě protřásla,
žeš mohl osvobozen od těla
vystoupit do duchových světů.
Ty, jenž v bolestech jsi věrnost zachoval,
stojíš mé duši nejbliže;
proto jsem byla osudem zvolena,
abych dokonala svěcení,
jemuž vděčíš za duchové světlo.
Ke zření tě probudili bratři
chrámovou službu konající.
Ale jen tehdy můžeš poznat,
že to, co zříš, je pravdou,
když shledáš se v duchové říši s někým,
s nímž v hlubinách bytí jsi spojen
již ve světech smyslových.
Aby taková bytost mohla zde k tobě přijít,
vyslali mě sem bratři před tebou.
Byla to jedna z tvých nejtěžších zkoušek,
když volaná jsem byla v tato místa.
Prosila jsem svého vůdce, Benedicta,
aby mi rozhřešil
záhadu mého života,
která mi připadala ukrutná.
A z jeho slov proudila blaženost,
když mluvil o svém poslání a mém.
Mluvil mi o duchu, k jehož službě
má být zasvěcena ve mně síla.
Bylo mi při jeho slovech,
jakoby v jednom okamžiku
nejjasnější světlo duchovní
mně zcela prozářilo duši
a strast se proměnila
v obšťastňující blaženost.
A jediná jen myšlenka mi naplnila duši:
On daroval mi světlo -
ano, světlo, dávající mně sílu zření.
Byla to vůle, žijící v této myšlence:
sebe úplně odevzdat duchu
a učinit se schopnou k oběti,
jež by mě mohla k němu přiblížit.
Ta myšlenka měla nejvyšší sílu.
Poskytla duši křídla a mě vytrhla
do této říše, v níž jsi mě našel.
Ve chvíli, kdy jsem cítila sebe
uvolněnou od smyslového těla,
mohla jsem duchovní zrak obrátit k tobě.

Neměla jsem před sebou jen Jana;
viděla jsem ženu, která ve starých dobách
mě následovala a svůj osud
svázala těsně s osudem mým.
Zde mi pak povstala duchovní pravda tebou,
která již ve smyslových světech
jsi se mnou spojený v nejhlubším bytí.
Získala jsem duchovní jistotu
a byla jsem uschopněna dáti ji tobě.
K Benedictu posílajíc paprsek
nejvyšší lásky, šla jsem před tebou.
A tobě on propůjčil sílu
následovat mě do duchových sfér.

Benedictus: (se objevuje)
Když jste se našli
zde v duchové oblasti,
pak smím také já
být zase po vašem boku.
Mohl jsem vám propůjčit sílu,
která vás sem dohnala,
ale nemohl jsem vás
já sám doprovázet.
Tak tomu chce zákon,
který musím poslouchat.
Samí sebou jste si museli
získat nejprve duchovní zrak,
který zde na tomto místě
vám činí viditelným také mne.
Cesta duchovního putování

vám nyní teprve začala.
Budete teď ve smyslovém bytí
vybaveni novými silami,
a s duchem, pro vás otevřeným,
můžete sloužit vývoji lidí.
Osud vás oba spojil,
abyste společně rozvíjeli síly,
jež musí sloužit dobrému tvoření.
A při putování na duševní stezce
sama moudrost vás už naučí,
že věc nejvyšší se může vykonat,
když duše, jež si propůjčily jistotu ducha,
věrně se spojují k světové spáse.
Duchovní vedení vás spojilo k poznání,
nuž spojte se sami k duchovní činnosti.
Mocnosti této říše vám mými ústy

dávají tato slova síly:
Tkající bytost světla září
od člověka k člověku,
k naplnění všeho světa pravdou.
Požehnání lásky rozehřívá
duši na druhé duši,
k působení blaženosti všech světů.
A poslové ducha snoubí
blahodárná díla lidí
se světovými cíli;
a když obojí může zasnoubit
člověk, který se nachází v člověku,
pak teplem duše vyzáří světlo duchové.

(Opona.)

MEZIHRA

*Předpokládá se, že to předešlé bylo představení, na němž byla přítomna
Sofie, a že příštího dne ji zase navštívila její přítelkyně Estela.
Následující rozmluva je v téže místnosti jako byla předehra.*

- Sofie:** Má milá Estelo, odpusť, že tě nechávám čekat, bylo nutné ještě něco obstarat u dětí.
- Estela:** Jsem už zase u tebe. Mám tě tak ráda, že po tobě vždy zatoužím, když mnou něco hluboce pohne.
- Sofie:** Ve mně vždycky najdeš přítelkyni, která může mít na tvých pocitech nejvřelejší účast.
- Estela:** Mně se tak přiblížili ti "Vydědenci těla a duše". Může se ti zdát dost podivné, když řeknu, že v některých okamžicích se mně to prodloužilo, jakoby se mi stavělo před duši vše, co jsem kdy mohla pozorovat z lidského trápení. S největší uměleckou silou se v tom díle nejen znázorňuje, co se dá u tolika lidí zastihnout ze zevního neštěstí, nýbrž s obdivuhodnou prozíravostí se poukazuje na nejhlubší bolesti duše.
- Sofie:** O uměleckém díle se ovšem nemůže tvořit nějaká správná představa, když se vyslechne jen jeho obsah; přesto však by mně bylo milé, kdybys mi chtěla sdělit něco z toho, co tě tak velice vzrušuje.
- Estela:** Člověk se tu setkává s divukrásnou stavbou. Umělec chce ukázat, jak jistý mladý malíř ztrácí všechnu chuť k tvoření, protože začíná pochybovat o lásce k jedné ženě. Ta mu dodávala sílu k vyvinutí všech jeho nadějných vloh. V ní z nejčistšího nadšení pro jeho umění vznikla nejkrásnější obětní láska. A této lásce mohl děkovat, že ve svém oboru prožíval plné rozvíjení svých sil. Jakoby rozkvétal na slunci své dobrodínky. Z jeho vděčnosti se pak častým stykem s touto ženou vyvinula k ní vášnivá láska. Následkem toho

opomíjel stále víc ubohou bytostí, která mu byla věrně oddaná a která nakonec z lítosti zemřela, neboť si musela říci, že srdce milovaného muže je pro ni ztraceno. Když on uslyšel o její smrti, ani se ho ta zpráva nějak zvlášť nedotkla, protože jeho city patřily jedině jeho dobrodince. Musel však neustále víc nabývat přesvědčení, že její ušlechtilé přátelské city nedovedly by se změnit ve vášnivou lásku. To mu vypudilo z jeho duše všechnu radost z tvoření. Ve svém vnitřním životě se cítil stále osamělejší. V tomto životním stavu mu také zase přišla na mysl jeho ubohá opuštěná bytost. A z nadějného člověka se stala životní zřícenina. Bez výhledu na nějaký světlý bod úplně chřadl. - To všechno je provedeno s největší dramatickou živostí.

Sofie: Mohu si představit, jak mocně působilo toto představení na mou milou Estelu, která už ve svém mládí tak nesmírně trpěla, když se jí dostal před oči osud lidí zahnaných těžkými životními konflikty do hořké duševní bídy.

Estela: Má milá Sofie, v tomto směru mi nerozumíš. Umím přece rozeznávat mezi uměleckým dílem a skutečností. A znamenalo by to neposuzovat umělecké dílo samo ze sebe, kdyby někdo chtěl do úsudku vnášet pocity, jaké chová k vytvořeným událostem v životě. Co mnou tak hluboce otřásl je tentokrát skutečně jen dokonalé umělecké ztvárnění hluboké životní otázky. A zase jsem mohla úplně jasně poznat, jak umění může vystoupit k své výši jen tehdy, když se opírá o plný život. Jakmile se od něj odkloní, stávají se jeho díla nepravdivými.

Sofie: Mohu ti úplně rozumět, když tak mluvíš. Vždy jsem obdivovala umělce dosahující dokonalého znázornění toho, co nazýváš životní pravdou. A věřím, že právě v dnešní době v tom mnohý umělec dospěl k mistrovství. Jenže právě ty nejvyšší výkony na tomto poli zanechávají v mé duši jistou nevolnost. Dlouho jsem si to neuměla vysvětlit. Až jednoho dne se mi dostalo světla, které mi přineslo odpověď.

Estela: Chceš patrně říci, že tvůj světový názor tě odvedl od oceňování tak zvaného umění skutečnosti.

Sofie: Milá Estelo, o mém světovém názoru dnes raději nemluvme. Sama dobře víš, že právě zmíněný pocit byl ve mně už dlouho, dříve než jsem vůbec něco věděla z toho, co nazýváš mým světovým názorem. A nepocítuji tak jen v umění, které chce být realistické, ale podobný pocit vytvářejí ve mně také jiné směry. Zvlášť to ve mně vystupuje tehdy, když pozoruji, co bych mohla nazvat ve vyšším smyslu nepravdivostí určitých uměleckých děl.

Estela: V tom tě následovat opravdu nemohu.

Sofie: Uvaž, má milá Estelo, že živé pojmání pravdivé skutečnosti musí vyvolat pocit jisté chudoby takového uměleckého díla, neboť je

přece jisté, že i ten největší umělec musí před plnou přírodou zůstat jen břídilem. Alespoň mně nemůže ani dokonalé umělecké napodobení dát to, za co vděčím třeba zjevům krajiny nebo lidské tváře.

- Estela:** To je ale přece v povaze věci a nedá se to změnit.
- Sofie:** Dalo by se to změnit, kdyby si jen lidé chtěli ujasnit jedno. Mohou si totiž říci, že je něčím nesmyslným tvořit lidskými duševními silami ještě jednou to, co vyšší mocnosti před námi rozprostírají jako nejpravdivější umělecké dílo. Avšak tytéž mocnosti vložily člověku do duše úsilí, aby se na stvořitelském díle jistou měrou v práci pokračovalo, aby se dalo světu, co tyto mocnosti ještě samy před smysly nestavějí. Ve všem, co může stvořit člověk, nechaly stvořitelské síly přírodu nedokončenou. Proč by tedy měl její dokonalost v nedokonalé podobě napodobovat, když může přece její nedokonalost proměnit v dokonalost. Myslí si toto tvrzení přeměněno v elementární cit, a budeš si také moci utvořit představu, proč pocítuji nevolnost u tak mnohého, co nazýváš uměním. Vnímání nedokonalé reprodukce smyslové skutečnosti musí vyvolávat nevolnost, kdežto nejnedokonalejší znázornění toho, co se skrývá za zevním pozorováním, může být zjevením.
- Estela:** Ty vlastně mluvíš o něčem, co nikde není. Vždyť o pouhou reprodukci přírody neusiluje žádný opravdový umělec.
- Sofie:** Ale nedokonalost mnoha uměleckých výtvorů je právě v tom, že totiž tvořivá činnost vede sama sebou z přírody ven, a že umělec neví, jak to vyhlíží, co nespadá do smyslového pozorování.
- Estela:** Nevidím pro nás žádnou možnost dospět v tomto bodě k oboustrannému porozumění. Je vskutku trpké vidět nejmilejší přítelkyni jít v nejdůležitějších duševních otázkách cestami, které se od vlastních tolik odchyľují. Přesto doufám v lepší časy pro naše přátelství.
- Sofie:** Měli bychom umět v tomto bodě přijímat, co nám přináší život.
- Estela:** Nashledanou, milá Sofie.
- Sofie:** Nashledanou, moje dobrá Estelo.

(Opona.)

OSMÝ OBRAZ

Tatáž místnost jako pro obraz první. Jan, Maria, Capesius, Strader.

- Jan:** *(u malířského stojanu, u něhož sedí také Capesius a Maria)*
To byly už poslední tahy štětcem;
svou práci mohu mít za skončenou.
Bylo mně mimořádně milé,

že jsem směl právě vaši bytost
probádat svým uměním.

Capesius: Ten obraz je mi vskutku zázrakem.
A ještě větším
je mi jeho tvůrce.
Proměna, která se stala ve vás,
ta přirovnat se nedá k ničemu,
co lidé mého druhu
až dosud měli za možné.
Jen tehdy se v ní může věřit,
když tu víru žádá, co jsem viděl sám.
Spatřil jsem vás poprvé před třemi lety
směl jsem tenkrát vstoupit v onen kruh,
v němž jste se pozvedl k své výši.
V té době jste byl ustaraný člověk;
jevilo se to každému pohledu do vaší tváře.
Ve vašem kruhu poslouchal jsem řeč
a měl jsem k ní připojit slova,
která se mi z duše jenom těžce drala.
Mluvil jsem v takové náladě,
v níž jinak člověk na sebe jen myslí.
Přesto se můj pohled stále vracel
k onomu strastí stíženému malíři
sedícímu v koutě a mlčícímu.
Ale ten mlčel a přemítal
zcela ojedinělým způsobem.
Málem by se o něm mohlo věřit,
že neslyšel ani jediné z těch slov,
která se vedle něho mluvila.
Zármutek, jemuž se podával,
zdál se mít život sám pro sebe.
Bylo to, jakoby ten člověk neslyšel,
spíš jakoby sluch měl zármutek sám.
Snad by nebylo nevhodné říci,
že tímto zármutkem byl zcela posedlý.
Brzy po tom dnu jsem vás zase potkal;
a už tehdy jste byl jako vyměněný.
Blaženost zářila vám z očí
a ve vaší bytosti ožila síla;
ušlechtilé zanícení znělo z vašich slov.
Vyslovil jste mi tenkrát přání,
jemuž jsem se vskutku podivil.
Chtěl jste se stát mým žákem.
A skutečně jste se po tři léta
s horlivostí zahloubával do všeho,
co je mi třeba říci o průběhu světa.-
Protože jsme se sbližovali stále víc,
prožíval jsem záhady vašeho umění.
A každý z vašich obrazů byl novým zázrakem.
(*Mezitím vstoupil Strader.*)

Mé myšlení mělo dřív málo sklonu
pozvednout se v světy odcizené smyslům.
Pochybovat o nich, to mi bylo vzdálené.
Badatelsky se jim blížit
pokládal jsem za opovážlivost.
A nyní musím doznat,
že jste mě přivedl k jinému mínění.
Často vás slyším opakovat,
že vděčíte za umělecké tvoření
jedině onomu daru, jímž vědomě
vnímáte ve světech jiných,
a že nic nemůžete vložit
do svých uměleckých děl
co napřed nespátřil jste v duchu.
Vidím na vašich dílech,
jak duch se jeví účinně.

Strader: Ještě nikdy jsem vás nechápal tak málo.
Vždyť tak živě se duch projevoval
přece v každém umělci.
Čím se vlastně odlišuje
Thomasius od jiných mistrů?

Capesius: Nikdy jsem nepochyboval o tom,
že duch se v člověku projevuje účinně;
jenže jinak mu zůstává
bytost toho ducha nevědomá.
Tvoří z určitého ducha,
ale sám jemu nerozumí.
Thomasius však tvoří ve smyslovém bytí,
co může v duchu spatřit vědomě.
A vždy znovu se mi přiznával,
že pro jeho způsob jiné tvoření je nemožné.

Strader: Thomasius je pro mě hoden obdivu;
a upřímně doznávám,
že v jeho obraze se mi Capesius,
o němž jsem věřil, že ho znám,
vskutku teprve úplně zjevuje.
Domníval jsem se, jak ho znám;
umělecké dílo mně však jasně ukazuje,
jak málo jsem o něm věděl.

Maria: Jak můžete jen, milý doktore,
velikost díla tolik obdivovat
a přesto popírat velikost jeho zřídla?

Strader: Co má společného obdiv,
který přináším tomuto umělci,
s vírou v jeho duchovní zření?

Maria: Je možné splácet dílo pochvalou,
i když víra v jeho zřídlo chybí.
Ale tentokrát by se neobdivovalo nic,
kdyby umělec nenastoupil cestu,
která ho přiváděla k duchu.

Strader: Nemělo by se přece říkat,
že odevzdat se duchu značí
poznáním jej proniknout.
V umělci tvoří duchová síla,
jak tvoří ve stromu anebo v kameni.
Strom se však sám poznati nemůže,
to může jen, kdo ten strom pozoruje.
Umělec žije ve svém díle
a ne v duchovní zkušenosti.
Když ale k vašemu obrazu
se nyní obrátí můj zrak,
na vše zapomínám, co láká myslitele.
Z těch očí, ač jenom malovaných,
mého přítele duševní síla svítí.
Na tomto čele žije
badatelovo zamyšlení
a ušlechtilé teplo jeho slov
září ze všech barevných tónů,
jimiž tento váš štětec
vyřešil onu záhadu.
Ó tyto barvy, jsou přece ploché
a přesto takovými nejsou.
Jakoby jen byly viditelné proto,
aby se mi staly neviditelnými.
A tyto tvary,
jevící se jako dílo barev,
promlouvají o duchovém tkaní,
o tak mnohém promlouvají,
čím samy sebou nejsou.
Kde to je, o čem ty tvary mluví?
Na plátně to přece nemůže být;
vždyť zde jsou jenom bezduché barvy.
Tak potom v Capesiovi to je?
Proč nemohu to na něm spatřit?
Thomasie, vy jste maloval,
aby se to malované samo sebou
zrušilo v tom okamžiku,
jakmile to chce pohled uchopit.
K čemu mě ten obraz žene,
sám pochopit nemohu.
Co chce mnou uchopeno být?
Co mám vlastně hledat?
To plátno bych měl prorazit,
chci-li najít, co hledat mám.
Kde uchopím, co tento obraz

vyzařuje do mé duše?
Musím to mít.
Ó, já ošálený muž.
Jakoby mě okouzila strašidla!
Neviditelné strašidlo;
a moje bezmocnost,
ta nemůže je spatřit.
Thomasie, vy malujete strašidla
a kouzlíte je do svých obrazů;
lákají, aby je člověk hledal,
ale najít se nedají.
- - - Ó, jak ukrutné jsou vaše obrazy!

Capesius: Můj příteli, v tomto okamžiku
jste úplně ztratil klid myslitele.
Považte jen, že kdyby strašidlo
mluvilo z tohoto obrazu,
tím strašidlem musel bych být já.

Strader: Ach promiňte mi, příteli,
byla to jen slabost ...

Capesius: Ó mluvte jenom v dobrém
o tomto okamžiku!
Jako byste se sám sobě ztratil,
tak se zdálo. Vy jste však byl
povznesen nad svoji vlastní bytost.
Vedlo se vám, jako i mně tak často.
Člověk sebesilněji se může v těchto chvílích
cítit vyzbrojen svým myšlením,
a přesto jen si sám sobě dokázal,
že je uchopen jakousi mocí,
která nemůže mít původ
ve smyslovém vědění a rozumu.
Kdo přidružil obrazu takovou moc?
Co na tom obraze prožívám,
nazval bych pro sebe symbolem.
Učilo mě to poznávat svou duši,
jak předtím nebylo mi možné.
A přesvědčivé to bylo sebepoznání.
Jan Thomasius mě probádal,
neboť si přivlastnil sílu
svým zvláštním zřením v duchu
proniknout smyslovým zdáním
k pravé duchové bytosti.
Tak vidím ta stará slova moudrosti
"poznávej sám sebe" ve světle novém.
Aby člověk poznal, čím vlastně je,
musí v sobě nejprve najít sílu,
která se může jako pravý duch
před ním samotným ukrývat.

- Maria:** Musí, aby našel sám sebe,
nejprve rozvíjet sílu,
jež může vniknout do vlastní bytosti.
Vpravdě říkají ta moudrá slova:
vyvíjej se, abys viděl.
- Strader:** Chce-li se Thomasiovi přiznat,
že získal poznání bytosti,
sídlicí neviditelně ve vás,
rozvíjením svého ducha,
tak se tím přece říká,
že na každém životním stupni
je poznání jiné.
- Capesius:** To chtěl bych právě tvrdit.
- Strader:** Kdyby se takto měla ta věc,
pak všechno myšlení by bylo marné
a vědění jen blouzněním by bylo.

Ó, ponechte mě samotného.
- Capesius:** Já ho doprovodím (*odchází.*)
- Maria:** Capesius je duchovnímu vědění
mnohem blíž, než si sám myslí.
A Strader těžce trpí.
Po čem horoucně touží jeho duše,
jeho duch nemůže najít.
- Jan:** Před mým duchovním okem
byla bytost obou těch mužů
už tehdy, když jsem směl učinit
první krok do duševní říše.
Capesia jsem viděl jako mladíka
a Stradera zas v letech,
k nimž ještě dlouho nedospěl.
Capesius se jevil jako mladý květ,
jenž mnoho ukrývá, co tento život
nedá uzrát ve smyslovém bytí.
Táhlo mě to k jeho bytosti.
U jeho duševnosti jsem mohl nejprve
nahlédnout do bytostného jádra lidského,
jak vlastnosti tohoto života
samo sebou se ověřují
jako následky pozemského bytí jiného.
Viděl jsem zápasy, jež proboujoval
a které z jiných životů mu utvořily
toto jeho přítomné bytí.
A i když jsem jeho již prožitý život

nemohl ještě dostat před svou duši:
viděl jsem přesto v jeho svérázu,
co nemůže pocházet z přítomnosti.
Tak v obraze jsem znovu mohl podat,
co vládne v jeho duševním základu.
Můj štětec byl vedený silami,
které Capesius rozvíjí
z dřívějších pozemských životů.
A když jsem mu tak odkryl jeho zvláštnosti,
pak vykonal můj obraz službu,
kterou jsem pro něj zamýšlel.
Jako umělecké dílo jej nijak zvlášť necením.

Maria: Dál bude působit v té duši,
které cestu ukázal do oblasti ducha.

(Opona padá, zatímco Maria a Jan jsou ještě v místnosti.)

DEVÁTÝ OBRAZ

Tatáž krajina jako v obraze druhém. Jan; později Maria.

(Ze skal a pramenů zní: Ó člověče, proživej se!)

Jan: Ó člověče, proživej se!
Dlouhé tři roky jsem hledal
okřídlenou odvahou duševní sílu
dávající zapravdu slovům
jimiž osvobozující se člověk může vítězit,
a sebe přemáhající může najít svobodu:
Ó člověče, proživej se!
(Ze skal a pramenů zní: Ó člověče, proživej se!)
Jen tiše cítěna se ohlašuje
mému duchovnímu sluchu.
Ukrývá v sobě naději,
že vzrůstajíc povede lidského ducha
z těsného bytí do dálek světů,
tak jako tajemně se šíří
docela maličké semeno
v hrdé tělo obrovského dubu. - -
Duch může v sobě oživit,
co tká ve vzduchu a ve vodě
a zemskou půdu co zpevňuje.
Člověk může uchopit,
co v živlech i duších
a bytostech duchových,
v běhu časů a ve věčnosti
se zmocnilo jsoucna.
Celá podstata světů
žije v životě duše,
když je v duchu zakořeněna síla

dávající zapravdu oněm slovům:
Ó člověče, proživej se!
(Ze skal a pramenů zní: Ó člověče, proživej se!)
Cítím - jak to zní v mé duši
a hnutím svým propůjčuje sílu.
Světlo ve mně ožívá,
rozjasnění mluví kolem mě,
klíčí ve mně světlo duševní,
tvoří ve mně světový jas:
Ó člověče, proživej se!
(Ze skal a pramenů zní: Ó člověče, proživej se!)
Všude se nacházím v bezpečí,
kam mě doprovází síla těch slov.
Bude mi svítit v temnotě smyslů
a udrží mě v duchových výšinách.
Naplní mě duševním bytím
všemi posloupnostmi časů.
Cítím v sobě světové jsoucnost
a najít se musím ve všech světech.
Dívám se na svou duševní bytost
vlastní svou silou v sobě oživenou.
Spočívám v sobě samém.
Pohlížím ke skalám a pramenům;
promlouvají vlastní řečí mé duše.
Opět se nacházím v bytosti,
kterou jsem přivedl do hořké bídy.
Z ní volám k sobě samému:
"Musíš mě zase najít
a umírnit mé bolesti."
Duchové světlo mně dodá síly
k prožívání cizí bytosti v mé vlastní.
Ó slova plná naděje,
přivádíte mi sílu ze všech světů:
Ó člověče, proživej se!
(Ze skal a pramenů zní: Ó člověče, proživej se!)
Dáváte mi pocítit mou slabost
a stavíte mě k vysokým božským cílům;
a já blaženě cítím
vysokého cíle tvořivou moc
ve svém slabém člověku Země.
A ze mne samého se má zjevit,
k čemu je ve mně ukrytý zárodek.
Chci se odevzdat světu
životem své vlastní bytosti.
Těch slov zprvu jen tiše mi znějících
chci pocítovat veškeru moc;
mají mi být jak oživující oheň
v mých duševních silách,
na mých duchovních cestách.
Cítím jak proniká mé myšlení
v hluboce skryté základy světů;

a jak světlem svým je prozaňuje.
Tak působí klíčivá síla těch slov:
Ó člověče, proživej se!
(Z pramenů a skal: Ó člověče, proživej se!)
Z jasných výšin mi svítí bytost,
cítím, že mám křídla,
abych se k ní povznesl.
Chci sám sebe osvobodit
jak všechny bytosti, jež sebe přemohly.
(Z pramenů a skal: Ó člověče, proživej se!)
Dívám se na onu bytost,
v budoucích dobách chci se jí rovnat.
Duch ve mně se osvobodí
tebou, vznešený cíli.
Tebe chci následovat.
(Maria přichází.)
Duševní oko mně probudily
duchové bytosti, které mě přijaly.
A při pohledu do duchových světů
ve svém Já vycit'uji sílu:
Ó člověče, proživej se!
(Z pramenů a skal: Ó člověče, proživej se!)
Ó má přítelkyně, ty jsi zde!

Maria: Má duše mě sem hnala.
Mohla jsem spatřit tvou hvězdu.
Září v plné síle.

Jan: Mohu tu sílu v sobě prožívat.

Maria: Jsme spolu spojeni tak těsně,
že život tvé duše září
svým světlem do duše mé.

Jan: Ó Marie, uvědomuješ si tedy,
co se mi právě zjevilo?
První pevnou důvěru člověka
jsem získal, bytostnou jistotu.
Cítím již oněch slov sílu,
která mě všude může vést:
Ó člověče, proživej se!
(Ze skal a pramenů: Ó člověče, proživej se!)

(Opona padá.)

DESÁTÝ OBRAZ

Meditační místnost. Jan, Theodosius, Benedictus. Lucifer a Ahriman.

Theodosius: V sobě můžeš prožívat všechny světy.
Proživej mě tedy jako světovou moc lásky.
Bytost, mnou prosvětlena,

cítí zvýšenou sílu svého bytí,
obšťastně se oddává bytostem druhým.
Tak v radosti ze vzniku tkám stavbu světa.
Není žádného bytí bez mojí síly,
žádná bytost nemůže žít beze mne.

Jan: Tak vstupuješ, oblažiteli světa,
před mé duševní oko!
Zřím-li tě jako plod sebepožívání,
žene mě duchovou silou radost k tvoření! -
V chrámě ses ukázal mému duchovnímu oku;
ale tenkrát nemohl jsem ještě vědět,
zjevuje-li se mi sen anebo pravda.
Nyní mně byly odňaty pásky
zakrývající mi světlo ducha.
Poznati mohu, že skutečně jsi.
Chci tvoji bytost
zjeviti ve svých činech,
tebou nechť přinášejí spásu.
A poděkovat musím Benedictovi.
Moudrostí mi propůjčil sílu
vést duchovní zrak do tvého světa.

Theodosius: Pociťuj mě v hlubinách své duše
a vnášej moji sílu do všech světů.
Ve službách lásky prožiješ blaženost.

Jan: Cítím hřejivé světlo tvé blízkosti,
cítím jak ve mně vzniká tvořivá moc.
(Theodosius zmizí.)
Je pryč,
ale zase mi přijde
a dá mi sílu z pramenů lásky.
Jenom na čas může zmizet jeho světlo;
potom žije dál ve vlastním bytí.
Sobě samému se mohu ponechat,
požívám-li v sobě bytost ducha lásky.
Jím povznesen se mohu cítit,
nechť skrze mne se zjevuje.
(Stává se nejistým, což se znenáhla vyjadřuje v jeho posuncích.)
Ale jak se to cítím - - - - -
zdá se, že duchovně se mi blíží bytost.
Od kdy jsem byl shledán
hoden duchovního zření,
takto pociťuji vždy,
když mě chtějí uchopit zlé moci.
Ale ať by přišlo cokoliv,
mám sílu postavit se na odpor.
Mohu se prožívat sám v sobě;
a síla těch slov je nepřemožitelná.
Nyní však prožívám nejsilnější odpor;

jistě to musí být nejhorší nepřítel --
necht' přijde, mě najde připraveného.

Nepříteli dobra, ty musíš to být sám;
mohu tě cítit podle tvé velké síly.

Vím, že chceš rozdrtit,
co se vytrhuje z tvé vlády.

Chci v sobě zesílit moc,
na níž se ty podílet nemůžeš.

(Objevuje se Benedictus.)

Jan: Ó - - Benedicte,
prameni mého nového žití.
Ne, to není možné! - -
Ty nemůžeš - ty sám to nesmíš být!
Šalebným jsi pouze obrazem.
Ó vzchopte se, mé dobré síly duše;
rozdrťte mi ten blud,
který mne míní ošálit.

Benedictus: Otaž se své duše, může-li cítit,
čím jí po léta byla má blízkost;
mnou vyrostly ti plody moudrosti.
Jen ty ti mohou dále pomoci
a v oblastech ducha dát omyl do klatby.
V sobě proživej mě.
Ale chceš-li kráčet dál,
tak musíš nastoupit cestu,
která tě povede k mému chrámu.
Má-li má moudrost nadále ti svítit,
tu musí vytékat z onoho místa,
kde působím sjednocen se svými bratry.
Dal jsem ti sílu pravdy.
Sama zanítí-li se v tobě moc jejího ohně,
pak cestu tam ty musíš najít.
(Odchází.)

Jan: Ó - on mě opouští.
Zdali jsem nyní odvrátil přelud - -
nebo mě skutečnost opustila - - -
jak jen to mohu rozhodnout?

Ale cítím se v sobě posilněn.
Nebyl to klam, on sám to byl,
Benedicte, prožívám tě v sobě.
Propůjčils mně síly, které
dále žijící mi mají v mém Já
oddělovat omyl od pravdy.
A přece - byl jsem oddán bludu.
Tvoji blízkost jsem cítil v hrůze
a mohl jsem tě považovat za klam,

když přede mnou jsi stál.
(*Theodosius se zase objevuje.*)

Theodosius: Osvobodíš se od blouznění,
naplníš-li se mými silami.
Ke mně provázet tě mohl Benedictus,
ale teď tě musí vést tvá vlastní moudrost.
Prožíváš-li jen to, co on do tebe vložil,
potom nemůžeš prožívat sám sebe.
Svobodně usiluj ke světlým výšinám;
a k tomu úsilí přijímej mou sílu.
(*Zmizí.*)

Jan: Jak nádherně tvá slova znějí;
musím je prožívat sám v sobě.
Účinně mě osvobozují od bludu,
když zcela mou bytost naplňují.

Tak působte mi dál v hlubinách duše,
vznešeně krásná slova!
Můžete jen z chrámu pocházet,
neboť je řekl Benedictův bratr.
Cítím už, jak z mého nitra vystupují.

Zníť budou ze mě samotného
a tak jim řádně porozumím.
Duchu, který žiješ v nitru mém,
vystup mi ze své skrytosti
a ukaž se v pravdivé podstatě.
Už cítím, jak se přibližuješ.
Zjevit se mi musíš.
(*Objevuje se Lucifer a Ahriman.*)

Lucifer: Ó člověče, poznávej mě,
ó člověče, pociťuj se;
vyprostil ses
z duchovního vedení
a uprchl jsi
do volných říší Země.
Hledals vlastní bytost
v pozemském zmatku.
Najít sám sebe
bylo ti odměnou.
Užij té odměny.
V duchovní odvaze
sám sebe uchovej.
V dálné říši výšin
nalezněš cizí bytost;
ta tě připoutá
k lidskému osudu,
i bude tě utiskovat.

Ó člověče, pociťuj se,
ó člověče, poznávej mě.

Ahriman: Ó člověče, poznávej se,
ó člověče, pociťuj mě.
Unikl jsi
z duchovní temnoty.
Našel jsi
světlo Země.
Saj tedy sílu pravdy
z mé jistoty.
Utvrzuji pevnou půdu.
Můžeš ji také ztratit.
Ve svém kolísání
rozptyluješ sílu bytí.
Můžeš promrhat
ve světle výšin
duchovní sílu.
Můžeš v sobě rozpadnout.
Ó člověče, pociťuj mě,
ó člověče, poznávej se.
(*Oba zmizí.*)

Jan: Ó co to bylo; ze mě vystoupil Lucifer
a za ním následoval Ahriman!
Prožívám jen nové blouznění,
když pravdu si vřele vyprošují?
Benedictův bratr mi vyvolal síly
působící jen bludy v lidských duších.
(*To následující je jako hlas duchů z výšin.:*)
Tvé myšlenky stoupají
v základy pradávného světa;
co tě hnalo v duševním bludu,
co v omylu tě udržovalo,
zjev se ti ve světle duchovém,
jehož plností
lidé nahlízející
v pravdě myslí!
Jehož plností
lidé usilující
v lásce žijí.

(*Opona padá.*)

JEDENÁCTÝ OBRAZ

Chrám Slunce; nadpozemské, skryté mysterijní místo hierofantů.

Retardus: (*před ním Capesius a Strader*)
Dostali jste mě do trpké bídy.
Úřad, který jsem já vám dal,
špatně jste spravovali.

Vyzývám vás před svůj soud.
Capesie, tobě jsem dal vznešeného ducha,
aby tak ideje lidského úsilí
byly půvabným obsahem tvé řeči
a mohly působit přesvědčivě.
Tvou působnost jsem vedl v okruhy,
v nichž jsi se setkal s Marií a Janem.
Jejich náklonnost k duchovnímu zření
měls potlačovat silou,
kterou měla působit tvá slova.
Místo toho sám ses jen odevzdal
působení, jež vycházelo z nich.
Tobě, Stradere, otevřel jsem cestu
v bezpečné dráhy vědění.
Přísným myšlením jsi měl zničit
kouzelnou sílu duchovního zření.
Chybí ti však jistota cítění.
Síla myšlení se ti vyvinula tam,
kde se ti nabídla příležitost k vítězství.
Můj osud je těsně spjatý s vašemi činy.
Vaším vlivem jsou oba hledači pravdy
pro všechnu budoucnost mé říši ztraceni.
Ty duše musím vydati bratrům.

Capesius: Dobrým poslem jsem ti nemohl být nikdy.
Dals mi sílu k znázornění lidského života.
Mohl jsem vyprávět, čím jsou lidé
v té či oné době nadšeni;
ale nebylo mi možné
slovům, vykreslujícím minulost,
dát sílu, aby se duše naplnily docela.

Strader: Slabost, která mě musela přepadnout,
je pouze obrazem tvé vlastní.
Mohls mně darovat vědění,
ale ne sílu k utišení celé touhy,
jež v lidském srdci usiluje po pravdě.
Vždy jsem musel ve svém nitru
vycit'ovat ještě jiné síly.

Retardus: Vidíte účinky vaší slabosti.
Blíží se již bratři s dušemi,
v nichž mě budou překonávat.
Jan a Maria následují svoji moc.
*(Benedictus s Luciferem, Ahrimanem, za nimi Jan a Maria. Pak
Theodosius, Romanus; duševní síly; Felix a Felicie Baldovi,
druhá Maria; nakonec Teodora.)*

Benedictus: *(k Luciferovi):* Duše Jana a duše Marie
nemají už prostoru pro slepou sílu;
jsou pozvneseny k duchovému bytí.

- Lucifer:** Pak musím ty duše opustit.
Moudrost, kterou si vydobily,
dává jim síly vidět mě.
Mám jen vládu nad dušemi,
dokud mě vidět nemohou.
Moc ve vývoji světa mi přisouzená
zůstává však nedotčena.
A jejich duše nemohu-li zkoušet,
pak v duchu jim dá moje síla
teprve uzrát nejkrásnějším plodům.
- Benedictus:** *(k Ahrimanovi):*
Duše Jana a Duše Marie
vyhladily v sobě temnotu omylu.
Duchovní oko mají otevřené.
- Ahriman:** Jejich ducha se musím zřeknout.
Budou se obracet ke světlu;
nic mi však přesto nebrání
obšťastnit ty duše zdáním.
Nebudou sice už věřit,
že zdání je pravdou,
ale budou moci vidět,
jak pravdu to zdání zjevuje.
- Theodosius:** *(k druhé Marii):*
Tvůj osud byl pevně svázán
s vyšším životem tvé sestry.
Mohl jsem jí dát světlo lásky,
ale nikoliv té lásky teplo,
dokud jsi chtěla setrvávat v tom,
aby v tobě vznikala tvá šlechtnost
jen z temného cítění,
a neusilovalas jasně ji vidět
v plném světle moudrosti.
Do podstaty temných pudů
vliv chrámu více nesahá,
i když dobro chtějí působit.
- Druhá Maria:** Musím uznat, že šlechtnost
jen ve světle může být lékem,
a obracím se tedy k chrámu.
V budoucnu necht' neubírají mé city
světlu lásky jeho účinek.
- Theodosius:** Svým náhledem mi dáváš sílu
duševnímu světlu Marie razit cestu do světa.
Světlo vždy muselo ztratit sílu
u duší tvého dřívějšího druhu,
které světlo nechtějí spojovat s láskou.

- Jan:** *(k druhé Marii):*
V tobě spatřuji druh duševnosti
ovládající mě i v mém nitru vlastním;
cestu k tvé vznešenější sestře
ani já nemohl jsem najít,
dokud ve mně teplo lásky
zůstávalo vzdálené od jejího světla.
Oběť, kterou ty přinášíš chrámu,
nechť napodobena je v duši mé.
V ní se má teplo lásky
obětovat jejímu světlu.
- Maria:** Jane, získal jsi v duchové říši
nyní skrze mne poznání;
když najdeš vlastní duši,
jako jsi našel tu mou,
k poznání ducha připojíš duševní bytí.
- Filia:** Ze všeho světového vznikání
duševní radost se ti vyjeví.
- Astrid:** Celé tvé bytí bude teď moci
být prosvětleno duševním teplem.
- Luna:** Prožívat budeš smět sám sebe,
když do tvé duše může světlo plát.
- Romanus:** *(k Felixi Baldemu):*
Dlouho ses tohoto chrámu stranil;
osvícení jsi chtěl uznávat jen tehdy,
když světlo se vlastní duši zjevilo.
Lidé tvé podstaty mi berou sílu
pozemským duším dát světlo své.
Jen z temných hlubin chtějí čerpat,
co mají přinášeti životu.
- Felix Balde:** Nyní samotné lidské blouznění
mně z temných hlubin ukázalo světlo
a cestu k chrámu umožnilo najít.
- Romanus:** Že cestu sem jsi našel,
může mi propůjčit sílu
u Jana a u Marie
k osvícení vůle,
aby nesledovala slepé moci,
aby si z cílů světových
udávala svůj směr.
- Maria:** Jane, na mém vlastním Já
tys v duchu viděl nyní sebe;

jako duch budeš prožívat své bytí,
když se v tobě může vidět světlo světové.

Jan: *(k Felixi Baldemu):*
V tobě zřím, můj bratře Felixi,
duševní sílu, která mi v mém duchu
spoutanou držela mou vůli.
Ty jsi chtěl najít cestu k chrámu;
já chci ve svém duchu síle ve vůli
ukázati cestu k chrámu duševnímu.

Retardus: Duše Jana a duše Marie
se vyprošťují z mojí říše.
Jak mají nyní najít to,
co vyvěrá z mé moci?
Dokud ve vlastním nitru
základy vědění jim chyběly,
těšili se z mých darů;
nyní se cítím donucen
od nich ustoupit.

Baldova žena: Že člověk také bez tebe
rozehřát se může k myšlení,
to jsem ti ukázala.
Ze mě proudí vědění,
které smí nosit ovoce.

Jan: To vědění se má oddávat světlu,
které z plného chrámového zřídla
může pak svítit lidským duším.

Retardus: Capesie, můj synu,
jsi ztracený;
vymkl ses mi dřív,
než ti může zářit světlo chrámu.

Benedictus: On cestu započal.
Pocit'uje světlo
a získá sílu,
aby ve vlastní duši vypátral,
do dosud Felicie mu plodit musí.

Strader: Ztracený se zdám být jen já sám.
Nemohu se zbavit pochybností,
a cestu, která vede k chrámu,
už přece znovu jistě nenajdu.

Teodora: *(se zjeví):* Z tvého srdce
uniká paprsek světla,
obraz člověka se z něj vyprošťuje.
A mohu slyšet slova,

přicházející z tohoto obrazu člověka,
takto znějící:

„Vydobyl jsem si sílu
dostat se ke světlu.“

Můj příteli, měj k sobě důvěru!
Sám budeš ta slova mluvit,
až naplněn bude tvůj čas.

(Opona padá)

Konec prvního dramatu.